

Utgang
Gates

C, D, E, F

Toalett
Toilets

A2

Time	Flight	Gate	Destination	Status	Time	Flight	Gate	Destination	Status	Time
13:10	DY8176	09	Milano/Malpensa	Gate closed	14:50	DY8116	A12	Bergen		16:00
13:15	SK4125	F35	London-Heathrow	Boarding	15:00	SK1322	A4	Ålesund		16:05
13:30	DY7154	A10	Trondheim	Gate closed	15:00	SK0495	05	Stockholm		16:10
13:30	SK1409	08	Kabarnhavn	Gate closed	15:00	DY8135	C4	Stavanger		16:10
13:30	SK3100	07	Göteborg	Gate closed	15:00	DY8116	E2	Stockholm	Her time 15:20	16:15
13:40	SK4125	A6	Stavanger	Gate closing	15:05	DY410	A20	Ålesund		16:15
13:45	SK0127	C2	Bergen	Go to gate	15:05	SK0499	F39	London-Heathrow		16:20
13:50	BM1518	F25	Ålbansen	Go to gate	15:10	SK0110	E11	Helsinki		16:20
13:50	SK4418	02	Tromsø	Go to gate	15:10	SK4031	C1	Stavanger		16:20
13:50	DY8140	D4	Kabarnhavn	Gate closing	15:10	SK1473	E15	Kabarnhavn		16:20
13:55	OS3136	E15	Vienna	Boarding	15:15	DY7156	C8	Trondheim		16:20
14:05	SK4083	D3	Stockholm	Go to gate	15:25	FK1597	F20	London/Stansted		16:20
14:05	FR1502	E13	Vinias	Go to gate	15:30	SK271	A10	Bergen		16:25
14:10	PC1274	F28	Isfarna/Sofia		15:30	SK2013	A24	Kristiansund		16:25
14:10	SK0190	D1	Amsterdam		15:30	DY548	A26	Stord		16:25
14:15	TK0123	F16	Beograd	Boarding	15:40	DY7158		Trondheim		16:30
14:15	SK312	A2	Haugesund		15:40	SK312		Trondheim		16:30
14:30	SK0626	06	Riga		15:40	DY8116		Bergen		16:35
14:30	DY2748	A15	Tromsø		15:40	SK4118		Bole		16:35
14:30	W0922	A27	Rome		15:45	W0111		Ferdi		16:35
14:30	4M4506	F20	Dubai	Go to gate	15:50	DY8154		London/Gatwick	Her time 15:20	16:40
14:35	SK215	A21	Kristiansund		15:50	SK4124		Molde		16:40
14:35	W1777	A25	Oslo/Volda		15:55	DY3128		Kabarnhavn		16:55
14:35	W0102	A26	Berlin/Brandenburg		16:00	SK1484		Havrdal/Harvik		16:55
14:40	SK2702	E7	Helsinki		16:00	SK4035		Stavanger		17:00
14:40	SK304	A8	Trondheim		16:00	W0149		via Oslo/Volda		17:00
14:45	DY334	C7	Bardufoss		16:00	SK012		Stockholm		17:00
14:45	SK019	A6	Bergen		16:00	SK1805		Åsland		17:00
14:45	4M6119	D9	Ray/Syria		16:00	DY410		Molde		17:00
14:50	DY1541	F21	Edinburgh		16:00	DY8114		Bergen		17:00

Utgang Gates C

Anvendelsen av design-programmet skal alltid følge lufthavnens intensjoner om miljøvennlig adferd. Det betyr at det skal utvises omtanke ved valg og anvendelse av materialer. Materialene skal være så lite skadelige i produksjon, anvendelse og nedbrytning som mulig, og materialforbruket skal være så beskjedent som oppgaven tillater.

Helhetlig opplevelser

Avinor har utviklet en manual om skilt design for informasjonsskilt med overordnede retningslinjer for å sikre arkitektonisk og designmessig kvalitet i helhet og detaljer ved Avinors lufthavner. Dette er et styringsverktøy i forhold til egne og andres utbygging og forvaltning/drift av lufthavnene.

Denne manualen tar for seg informasjonsskilting. Den angir konkrete retningslinjer for design av alle typer finn-frem skilt, både inne og ute hvor Avinors regelverk gjelder. Unntak er fasadeskilt med Avinor logo. Dette er beskrevet i "Avinor Profilmanual"

I denne revisjonen beskrives oppdaterte premisser og prinsipper rundt kommersiell wayfinding og bruk av digitale informationskilt (f.eks. pyloner) gir føringer for hvordan Avinor ønsker å kommunisere. Tilpasset og rett informasjon på rett sted på passasjerens reise.

Avinors lufthavner er svært forskjellige m.h.t. størrelse og kompleksitet. I denne utgaven her har vi tilstrebet å bruke illustrasjoner og eksempler som er relevante for alle våre lufthavner, uansett størrelse.

Alle aktører som blir involvert i plassering, utforming og produksjon av slike skilt forplikte å følge disse retningslinjene.

Egil Thompson
Konserndirektør Kommunikasjon og
Marked

Hovedhensikten med det grafiske designprogrammet er å sikre en helhetlig uttrykksform som legger til rette for en effektiv kommunikasjon mellom Avinor, de reisende og ansatte på lufthavnen. I alle sammenhenger hvor Avinor opptrer visuelt, skal det skje i enhetlige former som bidrar positivt til oppfattelsen av Avinors lufthavner.

Internt skal det grafiske designprogrammet knytte de ulike delene av flyplassen sammen, og bidra til medarbeidernes opplevelse og samholdighet og et felles mål.

Det grafiske designprogrammet skal gjennom hensiktsmessige løsninger bidra til god økonomi i den eksterne og interne kommunikasjonen.

Bruk av manualen

Manualen skal anvendes i alle nye terminalprosjekter og utbyggingsprosjekter hvor informasjonsskilt er en naturlig del av prosjektets leveranse.

Manualen skal anvendes som en daglig verktøykasse i de lokale driftsorganisasjoner.

Manualen utløser ikke behov eller krav til en utskiftning av eksisterende informasjonsskilt basert på oppdatert revisjon.

Manualen skal føre på sikt til en enhetlig og for passasjerer gjenkjennelig utforming av informasjonsskilt på alle Avinor lufthavner.

Innhold

Skiltmanualen inneholder retningslinjer for design av informasjonsskilt for Avinor AS.	Avinor sin visuelle identitet som innebærer	Prinsipper	2
	- logo	- Generelt	2
For det <u>første</u> skal retningslinjene sikre en høy designmessig kvalitet på det ferdige produktet. Skiltene skal fungere etter hensikten.	- farger	- Terminologi	4
	- fonter	- Kategorier	8
	- bilder	- Plassering og gruppering	10
	- grafiske elementer	Grafiske elementer	18
For det <u>andre</u> skal retningslinjene sikre at skiltene hører sammen og knyttes opp til Avinor AS' øvrige visuelle identitet.	er også definert i "Avinor Profilmanual".	- Farger	18
	Spørsmål angående bruken av manual	- Skrift	20
	Skiltdesign - Informasjonsskilt rettes til Avinor AS, Kommunikasjon og Marked.	- Leseavstander m.m.	24
		- Piler	26
For det <u>tredje</u> skal retningslinjene lette designarbeidet og arbeidet å etablere god informasjonsskilting i terminalene. Alt skal ikke finnes opp hver gang. Det skal være lett å lage en god løsning.	Generelle spørsmål angående lufthavnens grafiske designprogram rettes til Kommunikasjon og Marked.	- Piktogrammer m.m.	28
		Design	38
Retningslinjene omfatter blant annet standarder for skiltformater, for modulmessig oppbygging av skiltflatene og for skriftvalg. Videre omfatter retningslinjene en standardisering av materialbruk.		- Modelloversikt A-E	39
		- Modell A, skilt med 2 linjer	40
Informasjonsskilt utgjør et viktig element i lufthavnens uttrykk. Hvis skiltene er utformet og plassert hensiktsmessig, letter de arbeidet for brukerne. Dermed bidrar de også til at Avinor AS oppfattes som en velfungerende organisasjon.		- Modell B, skilt med 1 linje	49
		- Modell C, orienterings- og opplysningsskilt	51
Fasadeskilt med Avinor logo som stedsvaremerke er <u>ikke</u> en del av skiltmanualen. Utseende og design er beskrevet i "Avinor Profilmanual" kapittels "Merkevarestruktur".		- Modell C, informasjon og veiledning	52
		- Modell D, piktogram m.m.	53
		- Modell E, skiltbånd	54
		- Blandingsformer	56
		- Midlertidige skilt	60
		Hardware	65
		- Lysskilt	65
		- Panelskilt	65
		- Folieskilt	65
		Digital skilting	66
		- Digital finn-frem skilting	66
		- Digitale pyloner	67
		- Oversiktstavler (Kommersiell wayfinding)	69
		Appendix	71
		- Hybrid skilt	71
		- Spesielle utgangsskilt	73
		- Skilt med spesiell tilpasning	74

Standardisering og helhet

Formålet med Avinors skiltmanual er å vise vei på lufthavnen. For at denne oppgaven skal kunne løses optimalt, er skiltingen basert på noen gjennomgående prinsipper.

Tanken bak skiltmanualen er at skiltingen utgjør en helhet. Skiltprogrammet skal gi alle fordelene som ligger i at skiltene følger samme prinsipper.

For passasjerer og andre brukere betyr det at alle skilt har et felles preg og dermed er lettere å gjenkjenne, og at alle like skilt betyr det samme og dermed er lettere å forstå.

For lufthavnen betyr det at alle skilt designes og produseres etter de samme prinsippene. Skiltprogrammet skal i kraft av sin standardisering være rasjonelt både i bruk og i produksjon. Dette heftet skal bidra til å kommunisere og fastholde standardiseringen.

Less is more

Skilt kan sammenlignes med medisin. De er til for å løse problemer, men når det kommer mange nok skilt, skaper de selv problemer. Oppgaven er derfor å forklare en gitt situasjon med så få skilt som mulig på hele lufthavnen.

Den som rekvirerer et nytt skilt, bør rutinemessig spørre seg selv: Er dette virkelig et skiltproblem? Eller dekker skiltbehovet over et mer grunnleggende problem i lufthavnens innredning eller bruk?

For mange skilt forvirrer og trekker oppmerksomheten bort fra de virkelig nødvendige skiltene. Selv om enkelte situasjoner isolert sett kan forklares bedre med flere skilt, må det etableres

et helhetssyn med hensyn til skiltenes antall og dominans.

Enkelte ganger kan en bedre plassering av et stedsskilt erstatte ett eller flere retningsskilt. Hvis den reisende tydelig kan se hvor en utgang er, trenger ikke utgangen noen retningsanvisning.

Skiltoppgaven er ikke slutt når det ikke er mulig å plassere flere skilt, men når det ikke er mulig å fjerne flere skilt.

Hensynet til brukerne

Skiltene skal ikke bare leses av dem som designer og monterer dem, men av en virkelig brukergruppe, hovedsakelig reisende. I den praktiske planleggingen av skiltingen bør planleggerne sette seg inn i brukernes situasjon.

Brukerne har det ofte travelt og er enkelte ganger for sent ute. Noen ganger er de nervøse og forvirrede. Ofte kommer brukerne fra et annet språkområde eller med en helt annen kulturell bakgrunn.

Brukerne omfatter en langt større krets enn de rutinerte forretningsreisende som er vant til å klare seg med nær sagt hvilken som helst skilting. Brukergruppens mangfold stiller krav til både skiltenes visuelle og meningsbærende kvaliteter.

Synlighet

Skilt er visuelle kommunikasjonsmidler, som henvender seg til mottakernes syn. Hovedregel nummer én for all skilting er derfor at skiltingen skal kunne sees og leses av dem som skal gjøre dette, fra den posisjonen hvor de skal sees og leses. Å se et skilt betyr i denne sammenhengen å få øye på skiltet. I de fleste situasjoner kan vi få øye på et skilt på lengre avstand enn vi kan lese

det. Men enkelte ganger, for eksempel når et skilt på avstand er dekket av et bygningselement eller av et annet skilt, kan vi kanskje lese det med en gang vi får øye på det.

Plassering

Skilt skal plasseres der brukerne skal treffe et valg og ikke før. I enkelte tilfeller kan det av andre praktiske, og av arkitektoniske hensyn, avvikes fra denne optimale plasseringen av skilt.

I planleggingen av skiltingen bør planleggerne i hvert enkelt tilfelle spørre seg selv:

- Hvor skal skiltet kunne ses fra?
 - Hvor skal skiltet kunne leses fra?
- Informasjonsskilt plasseres der det er naturlig for trafikkavviklingen. (Se også Plassering og gruppering, side 10.)

Samspill

Skiltene skal ikke bare oppfattes som de enkeltstående fenomenene de også er. Skiltene skal fungere i et samspill med arkitekturen og med andre skilt, hvor endring av ett skilt kan endre funksjonsmåten for andre skilt.

Noen ganger er det ikke nok å gi informasjon én gang. Hvis en passasjer skal bevege seg langt, må retningen kanskje bekreftes underveis.

I enkelte situasjoner er det nok å se (i motsetning til å lese) et skilt. Hvis den reisende utover en utstikker kan lese skilt hvor det står 'Utgang 12' og 'Utgang 14' forstår ganske sikkert den reisende at de to neste skiltene som hun bare kan se, men ikke lese, må være 'Utgang 16' og 'Utgang 18'.

Informasjon skal gis med økende grad av detaljer, slik at brukerne ikke

forvirres av og skal huske på detaljer som først skal brukes mye senere. Et eksempel på informasjon med økende grad av detaljer er:

- Avgang/Departures
- Utland/International
- Utgang/Gate 44

Design

Skiltenes synlighet avhenger i tillegg til plasseringen også av designparametre som størrelse, form, farge, glans og belysning.

Størrelsen omfatter både selve skiltstørrelsen og størrelsen på skrift, piktogrammer, piler og andre symboler.

Formen omfatter både selve skiltformen og formen på skiltets grafiske elementer og deres innbyrdes plassering.

Fargens bidrag til skiltets synlighet utgjøres av kontraster: kontrast mellom skiltflate og omgivelser og kontrast mellom tegn og skiltflate.

Skiltets glans påvirker hvor lett det er å lese skiltet. Høy glans, dvs. svært glatt overflate, gir mye refleks. Lav glans, dvs. matt overflate, gir lite og ubetydelig refleks, og skiltet er dermed lett å lese. Det betyr at flater med innhold som skal leses bør være relativt matte, mens andre flater, f.eks. på skiltkasser og skiltplater, kan ha høyere glans for å lette rengjøring. På skiltflater brukes glans 25 og på skiltkasser og skiltplater, glans 65.

Belysningen bidrar til et skilts synlighet, enten det er snakk om et skilt som er opplyst fra innsiden eller fra utsiden.

Prioritering

Alle skilt er ikke like viktige. Skilt som

gjelder primære trafikale forhold, er viktigere enn skilt som gjelder service. Skilt som henvender seg til nesten alle reisende, er viktigere enn skilt som henvender seg til et fåtall.

Skiltenes plassering, størrelse og belysning gjenspeiler hvor viktige de er.

Betydning

En ting er hva skiltbrukerne kan se, en annen er hva de forstår. Den mangfoldige brukergruppen stiller spesielle krav til budskapetts visuelle utforming. Hvordan kan budskapet best uttrykkes? Når skal budskapet uttrykkes i ord, og når i bilde?

Piktogrammer og andre ikke-språklige tegn brukes alle steder hvor de kan forbedre kommunikasjonen, men aldri som dekorasjon.

Språk

Informasjonsskiltene på Avinor lufthavner er som hovedregel tospråklige på norsk (bokmål)/engelsk, i den rekkefølgen.

Ett eller to språk mer ville riktignok ha hjulpet noen brukergrupper, men forbedringen ville ikke rettferdiggjøre at oversikten ville blitt dårligere for alle andre brukere.

På Avinors lufthavner (f. eks. Lakselev, Kirkenes, Tromsø, Sørkjosen, Hammerfest, Vadsø, Evenes, Bodø, Alta) som befinner seg i kommuner der andre målfører er sidestilt med norsk, så skal stedsnavnet i lufthavnskiltet vises i både Norsk og det andre målføret (samisk eller kvensk). Dette gjelder kun lufthavnskilt på fasade land- og flyside, ikke øvrige skilt.

Fasadaskilt utformes iht. "Avinor Profilmannual".

Mellom linjene

Informasjonsskiltene skal i utforming skille seg fra andre skilt på lufthavnen, og de skal si mer enn det som står på dem. Skiltene skal både motivere bidra til trygghet hos passasjerene og signalisere autoritet: Dette mener vi alvorlig.

Andre skilt

Disse reglene omfatter statiske skilt. Dynamiske skilt kan inneholde statiske elementer, f.eks. overskrifter. Slike statiske elementer følger temaheftets regler og intensjoner. De dynamiske elementene følger intensjonene.

Visuell koordinering

Lufthavnens informasjonsskilting står ikke alene. Der kreves et tydelig hierarki av informasjon i terminalen hvor primær og sekundær behov av informasjon.

Den delen av lufthavnens kommersiell wayfinding som fullt ut styres av lufthavnen, får en design som harmonerer med informasjonsskiltingen.

Midlertidig skilting utformes etter de samme retningslinjene – med nødvendige funksjonsavhengige justeringer.

Andre skiltprogrammer

På lufthavnen vil det eksempelvis på jernbanestasjonen og i sentralområdet bli brukt andre informasjonsskilt enn i beskrivelsen i dette temaheftet.

Jernbanestasjonen vil preges av Bane NOR's skiltprogrammer.

Sentralområdet vil preges av Vegvesenets skiltprogram.

På manøvreringsområdet vil skiltingen følge ICAOs bestemmelser.

Skiltingens effektivitet avhenger av en hensiktsmessig terminologi.

Terminologien skal først og fremst være forståelig for relevante brukergrupper. Det innebærer at det i enkelte tilfeller er praktisk å bruke termer som teknisk sett kanskje ikke er de mest korrekte, men som til gjengjeld forstås av de fleste.

Terminologien skal dekke alle situasjoner som oppstår i praksis. Det betyr at terminologien bør endres i takt med utviklingen.

Videre skal terminologien være konsekvent, det vil si at de samme termene alltid betyr det samme.

Endelig skal termene som velges, helst være korte med tanke på skiltstørrelsen.

Informasjonsskilt er tospråklige på norsk/engelsk. Norsk er norsk bokmål, engelsk er engelsk (ikke amerikansk). Teksten på skiltet skrives som hovedregel med stor forbokstav og deretter med små bokstaver. Egennavn skrives med stor forbokstav. Ellers følges offisiell norsk og engelsk ortografi.

Som hovedregel skrives den engelske teksten under den norske. Når særlige grunner taler for det, skrives den engelske teksten etter den norske. Når det er sammenfall mellom norsk og engelsk, f.eks. 'Terminal', skrives termen to ganger.

På informasjonsskilt skilles norsk og engelsk ved hjelp av farger. Ved store tekstmengder skrives først alt på norsk og deretter alt på engelsk. **Norsk tekst er hvit og engelsk tekst er gul** (se side 18).

Norsk	Engelsk
Adgang forbudt 3)	No entry
Adgang forbudt for dyr 2)	Animals prohibited
Ammehjørne	Nursing area
Ankomst 4) * #	Arrivals
Ankomst/ Bagasjehall 4) * #	Arrivals / Baggage reclaim
Ankomsthall *	Arrival hall
Assistanse	Assistance
Assistansetjeneste	Special assistance
ATC	ATC
Avgang 3) *	Departures
Avgangshall 3) 1) *	Departure hall
Bagasjetralle 2)	Baggage trolley
Bank 2)	Bank
Bar 2)	Bar
Bilutleie *	Car rental
Billetter 1) *	Tickets
Billettkontor 1) *	Ticket office
Buss 3) *	Bus
Butikker	Shopping area
Bånd	Belt
Cargo	Cargo
Charterbuss	Charterbus
Driftsområde	Operational area
Drikkefontene 2)	Drinking fountain
Dyr	Animals
Dusj 2)	Shower
Edvard Griegs veg	Edvard Griegs vei
Fast track	Fast track
Felt	Area
Flytoget	Airport Express Train
Fotografering forbudt 2)	Photography prohibited
Frisør 2)	Hairdresser
Førstehjelp 2)	First aid
GA-terminal	GA-terminal
Garderobe 2)	Changing room / locker room
Heis 3)	Lift
Helikopter 3)	Helicopter

- 1) Nevnte betegnelser bør unngås eller brukes så lite som mulig.
- 2) Piktogrammet brukes så lite som mulig med tekst.
- 3) Tekst bør alltid brukes sammen med piktogrammet, men piktogrammet brukes gjerne uten tekst.
- 4) Piktogrammet benyttes kun for ankomne passasjerer frem til bagasjeutlevering.
- * Primære informasjonsskilt (plasseres over andre informasjonsskilt i skiltgrupper, se side 11).
- # Skilt med spesielt justert tekst, se side 74.

Norsk	Engelsk
Hittegods	Lost and Found
Hotell 2)	Hotel
Hotellinformasjon	Hotel information
Hvileområde	Relax zone
ID-Lufthavnskontor	ID-Airport office
Informasjon 3) *	Information
Ingen adgang	No entry
Innland *	Domestic
Innsjekk	Check-in
Innsjekkingsområde	Check-in area
Innsjekkingskranke	Check-in counter
Intet å fortolle	Nothing to declare
Jernbanestasjon 1) *	Railway station
Kafeteria 2)	Cafeteria
Kameraovervåket område	Camera surveillance
Kollektiv transport	Public transport
Konferansesenter	Conference center
Kun autorisert personell	Staff only
Kunst	Art
Leiebil retur *	Car rental return
Lekeområde	Playground
Lounge	Lounge(s)
Lufthavn 3) *	Airport
Lufthavnprest	Chaplain
Lukket	Closed
Lyddusj 3)	Sound refreshment
Minibank	ATM
Mva refusjon	Tax refund
Meetingpoint 2)	Meetingpoint
Møterom	Conference room
Nymalt	Wet paint
Oppbevaringsbokser 2)	Baggage lockers
Oppladningspunkt	Charging point
Oslo lufthavn (f.eks.)	Oslo Airport (e.g.)

	Norsk	Engelsk	
1)	Nevnte betegnelser bør unngås eller brukes så lite som mulig.	Parkering 3) * Park & Go Parkering forbudt	Parking Park & Go No parking
2)	Piktogrammet brukes så lite som mulig med tekst.	Parkeringsplass 2) * Parkeringshus 2) *	Parking area Multi-storey car park
3)	Tekst bør alltid brukes sammen med piktogrammet, men piktogrammet brukes gjerne uten tekst.	P-buss P Korttid 3) * P Langtid 3)	Shuttle bus P Short term P Long term
4)	Piktogrammet benyttes kun for ankomne passasjerer frem til bagasjeutlevering.	Pass 2) * Passkontroll 3) * Personalinnegang Pir * Politi *	Passport Passport control Staff entrance Pier Police
*	Primære informasjonsskilt (plasseres over andre informasjonsskilt i skiltgrupper, se side 11).	Porter Post 2) Prioriterte sitteplasser	Porter Mail Priority seating
#	Skilt med spesielt justert tekst, se side 74.	Restaurant 3) RV 174 Rullestoldepot Røyking forbudt Røyking tillatt	Restaurant RV 174 Wheelchairs No smoking Smoking area
		Samtale med lufthavnspresten Serviceblokk vest Serviceblokk øst Sentralområde Spesialbagasje Stellerom 2) Stillerom	Airport Chaplain consultation Service block west Service block east Sentralområde Non conveyable baggage Nursery Chapel
		Taxi 2) * Taxi telefon 2) Telefon 2) Terminal 3) * Tilgjengelig for rullestol 2) Toalett 2) Toalett damer 2) Toalett herrer 2) Tog 2) 3) * Toll 3) * Tollsoner Tralle Transfer Transfer innsjekk *	Taxi Taxi telephone Telephone Terminal Access for disabled Toilets Toilets women Toilets men Trains Customs Customs border Trolley Connecting flights Transfer check-in

Lufthavnens informasjonsskilt kan med henblikk på en best mulig forståelse klassifiseres etter meningsmessig innhold. Oppgaven til alle informasjonsskilt er i videste forstand å vise vei. Men det er forskjellige måter å vise vei på.

Informasjonsskiltene klassifiseres etter meningsmessig innhold i fem kategorier:

- retningsskilt
- stedsskilt
- orienteringsskilt
- opplysningsskilt
- påbuds-, forbuds- og advarselsskilt

Retningsskilt

Retningsskilt er utstyrt med piler og viser retningen til et fenomen.

Det er opplagt at det bare er bruk for retningsskilt der man ikke uten videre kan se det skiltet angir retningen til. Hvis en passasjer tydelig kan se markeringen av Utgang 28 fra der hun står, trenger hun ikke et skilt som angir retningen til Utgang 28.

Stedsskilt

Stedsskilt markerer tilstedeværelse. Et skilt som det bare står 'Toalett' på, betyr at her er det et toalett.

På en lufthavn hvor det forekommer mange nesten like fenomener, kan ingen klare seg uten stedsskilt. Det er f.eks. praktisk nødvendig at hver utgang har sitt nummer angitt på et skilt.

I andre situasjoner kan stedsskilt være mer eller mindre overflødige. Før vi ser et skilt med ordet 'Kiosk', har bladene og avisene i utstillingen antakelig alt vist oss hva som foregår.

Orienteringsskilt

Orienteringsskilt gir ved hjelp av oversiktskart med henvisninger, overblikk over en situasjon, f.eks. lufthavnens gangtider.

Orienteringsskilt utformes i samsvar med Avinors grafisk profil i "Profilmanual".

 Ankomst / Bagasjehall
Arrivals / Baggage reclaim

Toalett
Toilets

53

Opplysningsskilt

Opplysningsskilt forklarer en eller annen sammenheng.

Et skilt foran et oppholdsrom som forteller om åpningstidene, er et opplysningsskilt.

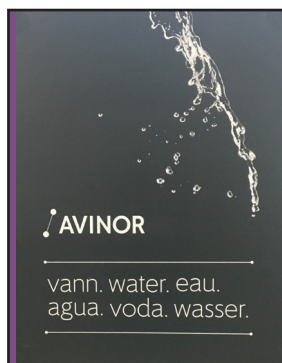
Et skilt med et kart over lufthavnen kan, i tillegg til å være et orienteringsskilt, også være et opplysningsskilt. Hvis kartet forteller hvor den reisende står, fungerer det både som orienteringsskilt og opplysningsskilt, og som retningsskilt og stedsskilt.

Opplysningsskilt utformes i samsvar med Avinors grafisk profil "Profilmanual".

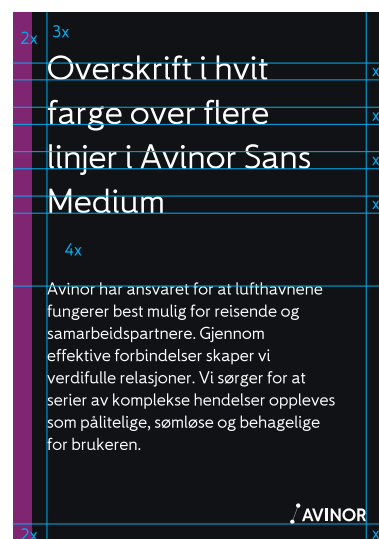
Påbuds-, forbuds- og advarselsskilt
Påbuds-, forbuds- og advarselsskilt regulerer brukernes adferd.

En bestemt type påbuds-, forbuds- og advarselsskilt er myndighetsskilt, som bør innlemmes i skiltprogrammet på en slik måte at de ikke konkurrerer med informasjonsskiltene, men likevel fungerer etter hensikten.

Myndighetssymboler må ikke kombineres med informasjonssymboler på en skiltflate. Da ville begge budskapene svekkes. I en nødsituasjon forventes brukerne å se målrettet etter myndighetsskilt, som skal kunne sees og oppfattes raskt. I en situasjon hvor den reisende skal rekke flyet, skal den nødvendige informasjonen umiddelbart være tilgjengelig.

Eksempler på opplysningsskilt

Prinsipper

Plassering og gruppering

Den innlysende hovedregelen er at skilt skal plasseres der det er bruk for dem. Det vil si at de først og fremst skal kunne sees og leses fra steder hvor det skal treffes et valg.

Når flere opplysninger skal presenteres, prioriteres skilt med viktig informasjon som henvender seg til mange, fremfor skilt med mindre viktig informasjon som henvender seg til få.

Plasseringshøyder

Umiddelbart kan det være fristende å plassere skilt i eller like over øyehøyde, men det begrenser hvilken avstand skiltene kan sees og leses på, og hvor mange som kan se og lese skiltene samtidig.

Skilt som skal kunne sees og leses av relativt få, kan plasseres lavt, f.eks. i øyehøyde, men bare på steder hvor de ikke hindrer fri passasje, mens skilt som skal kunne sees og leses av mange på stor avstand, ikke bare skal ha stor tekst, men også skal plasseres høyt slik at utsikten til dem ikke sperres av dem som står foran. Som hovedregel plasseres informasjonsskilt med nedre kant 2200 mm eller mer over gulvet.

Jo lengre bort skiltene skal leses, desto høyere skal de plasseres. En tommelfingerregel sier at skiltet heves 1 meter over 2200 mm for hver 10 meter leseavstanden overstiger de første 10 metrene. Et skilt som skal leses på 20 meters avstand, skal ha nedre kant minst 3200 mm over gulvet.

En ulempe ved skilt som er plassert høyt, er at de bare kan leses på avstand. Enkelte ganger kan skilt plasseres slik at overskriften, f.eks. på en lystavle, kan sees på stor avstand,

mens den dynamiske informasjonen lengre ned på tavlen skal og kan leses på mindre avstand.

På hvert enkelt sted tilstrebtes en ensartet skiltplassering av praktiske og estetiske årsaker.

Lesbarhet

Avstanden som et skilt skal kunne sees og leses på, bestemmer innholdets og skiltenes størrelse.

Ved dimensjonering og plassering av et skilt gjelder tommelfingerregelen at minuskler (små bokstaver) kan leses av mennesker med normalt syn på en avstand som er 500 ganger bokstavenes høyde, dvs. x-høyden (etter høyden på liten x).

Enkeltstående versaler (store bokstaver) og tall kan leses på en avstand som er 500 ganger versalhøyden.

Når versaler og minuskler står etter hverandre, er x-høyden utgangspunkt for beregning av maksimal leseavstand.

Avhengig av innholdet kan piktogrammer leses på en avstand på 100-200 ganger piktogrammets diameter.

Ulike elementer på et skilt kan altså leses på ulik avstand. Ennå lengre bort enn skiltets enkeltelementer kan leses, kan selve skiltet sees. I virkeligheten fungerer lesingen av et skilt som en trinndelt prosess: Først ser vi (får øye på) skiltet, så leser vi det. Første trinn, å få øye på skiltet, er forutsetningen for andre trinn, å lese det.

Muligheten til å se (få øye på) et skilt

avhenger av skiltets fargekontrast til omgivelsene, samt størrelsen på skiltet. Muligheten til å lese et skilt avhenger – utover stedets aktuelle lysnivå som skal være minst 50 lux – av kontrasten mellom elementenes størrelse og øvrige design.

Sted

Den viktigste informasjonen gis på skilt som er opplyst fra innsiden, og som står vinkelrett på gangretningen. Mindre viktig informasjon gis på skilt som er opplyst fra utsiden, og som står langs gangretningen.

Når plasseringen er fastlagt, kan oppmerksomhet og lesbarhet økes ved hjelp av størrelse og lys. Store skilt og skilt som er opplyst fra innsiden, fungerer bedre enn små skilt og skilt som er opplyst fra utsiden. Likevel skal ikke alle skiltene være så store som mulig og være opplyst fra innsiden. Hvis alle skiltene var slik, ville det være snakk om en overdrivelse. Det ville gjøre den samlede skiltingen mer forvirrende enn veiledende.

Monteringsformer

Reglene nedenfor om høydemessig plassering gjelder for ulike monteringsformer. Reglene skal tolkes kritisk, slik at det tas hensyn til spesielle forhold i den enkelte skiltsituasjon.

Veggmonterte skilt/skiltgrupper som alle skal se, bør fortrinnsvis plasseres med felles øvre kant – avhengig av forholdene – slik at ingen skilt har nedre kant under 2200 mm over gulvet. Veggmonterte skilt av mer spesiell interesse, f.eks. romskilt, kan generelt plasseres med øvre kant 1700 mm over gulvet. Skilt som er rettet mot rullestolbrukere, plasseres med øvre

kant 1400-1600 mm over gulvet.
Romskilt monteres vanligvis på veggen ved siden av dørhåndtaket.

Nedhengte skilt, dvs. skilt som er montert i pendler i tak, monteres med samme nedre kant, f.eks. 2400 mm over gulvet eller mindre, hvis spesielle forhold tilsier det. I større haller hvor skiltene skal sees på lengre avstand, bør nedre kant økes til f.eks. 3000 mm over gulvet.

Vingeskilt, dvs. skilt som er innfestet med en side på vegg, plasseres slik at det er fri passasje under, f.eks. med nedre kant 2400 mm over gulvet eller mindre, hvis spesielle forhold tilsier det.

Galgeskilt, dvs. skilt som er festet på gulv med en søyle på hver side, følger samme høyderegler som veggmonterte skilt.

Gruppering

Mens hvert skilt som hovedregel har ett budskap, og hvert budskap ett skilt, er det for oversiktens skyld ofte en god idé å samle skilt i grupper. I slike tilfeller plasseres retningskilt alltid for seg selv. I alle skiltgrupper skal primære informasjonsskilt (se Terminologi side 4) plasseres øverst og sekundære informasjonsskilt under disse (innen hver pilretning).

Når retningskilt grupperes loddrett, skal skilt med piler i samme retning plasseres sammen. Øverst kommer skilt med piler som peker oppover, deretter skilt med piler som peker til venstre, så piler som peker til høyre og nederst piler som peker nedover.

Når retningskilt grupperes vannrett, skal skilt som peker til venstre, plasseres på venstre side og omvendt.

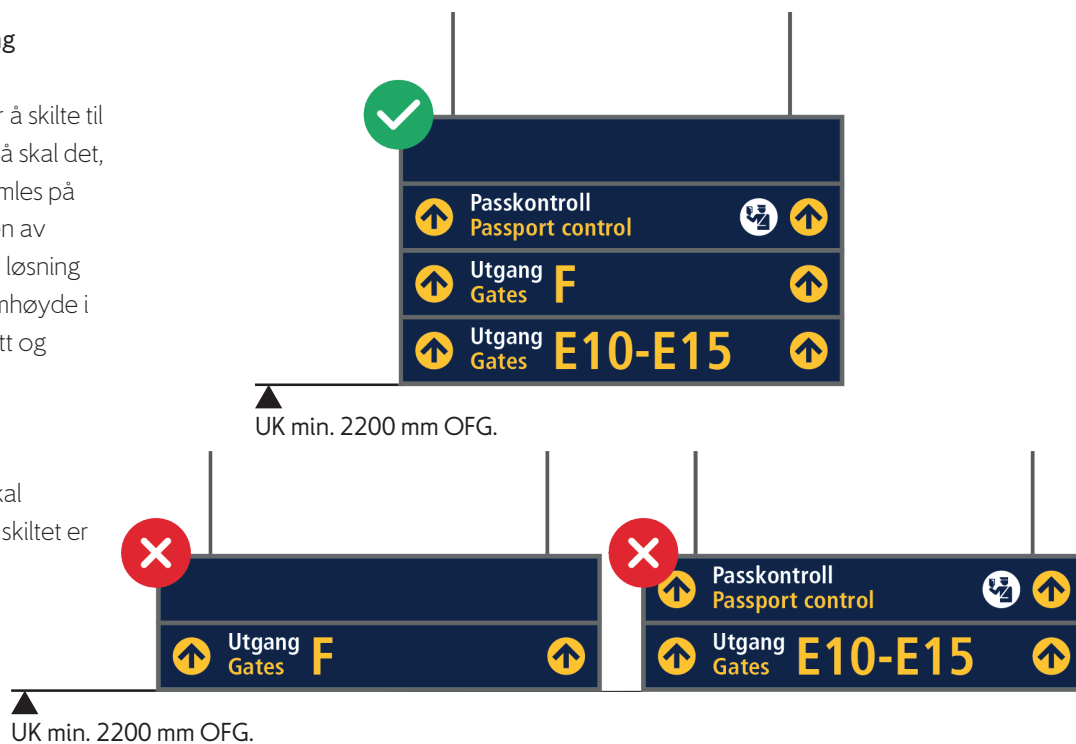
Når ikke alle skiltflater på en opphengt skiltgruppe utnyttes, skiltes man nedenfra og opp.

Flere skilt med samme retning

I tilfeller hvor det er behov for å skilte til flere steder i samme retning, så skal det, så fremt det er plass til det, samles på ett skiltrack. Skiltrack ved siden av hverandre er ikke en anbefalt løsning dersom det er tilstrekkelig romhøyde i terminalen til å plassere de i ett og samme skiltrack.

Unntak er akseptert dersom romhøyden er lav, men det skal forsikres om at nedre kant av skiltet er minst 2200 mm OFG.

Prinsipper

Plassering og gruppering

Rekkefølgen av informasjon på skiltrack

Rekkefølgen av informasjon skal i hovedsak bestemmes av hvilken vei pilene peker. Mer informasjon angående dette finnes på side 11. Dersom det f.eks. er tre skiltfronter som peker fremover, så skal primære behov stå øverst. F. eks. Passkontroll, Transfer.

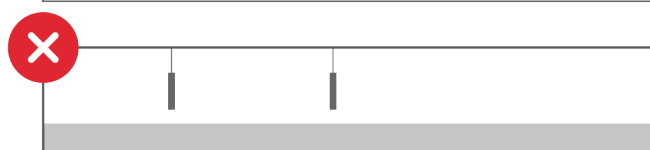
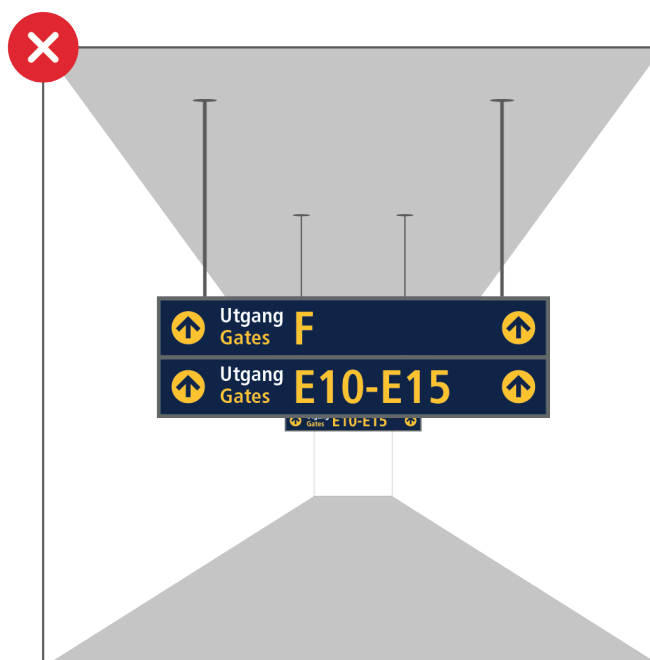
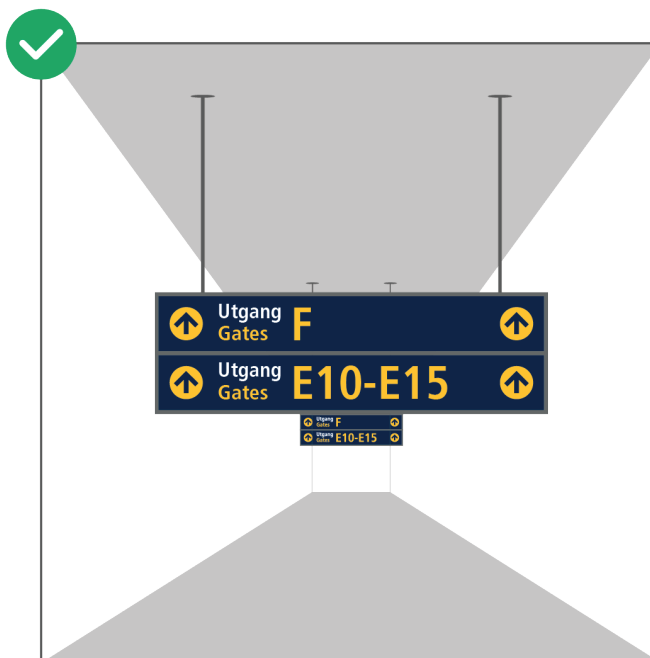
Fjerning av skiltrack

Dersom det er behov for å fjerne eller bytte en skiltfront som ikke er plassert øverst, så skal alle øvrige skiltfronter plasseres nedenfra og opp, slik at skiltfronten som er blank alltid kommer øverst.

Avstand mellom skilt

Det er meget viktig at avstanden mellom hvert skilt er tilstrekkelig. Hvis avstanden er for kort, så blir det bakerste skiltet gjemt bort av det første skiltet. Dersom avstanden er for lang, så risikerer man å miste passasjerer på veien, da de har et behov for en bekreftelse på at de er på riktig vei. Korrekt plassering for skilt som plasseres etter hverandre, avklares på stedet avhengig av rom og beliggenhet.

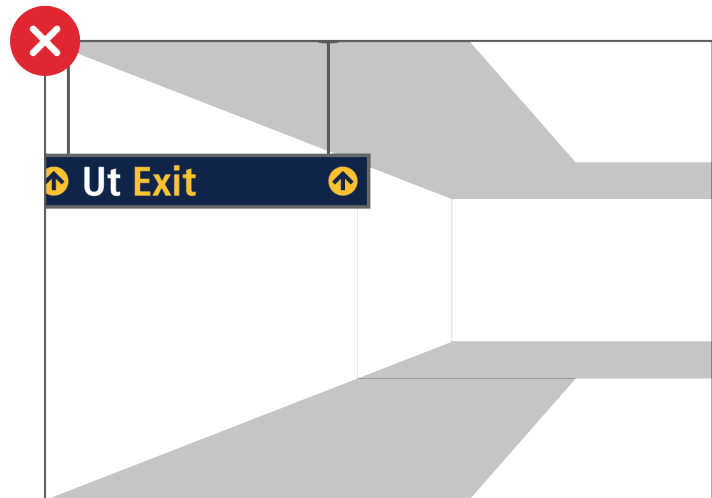
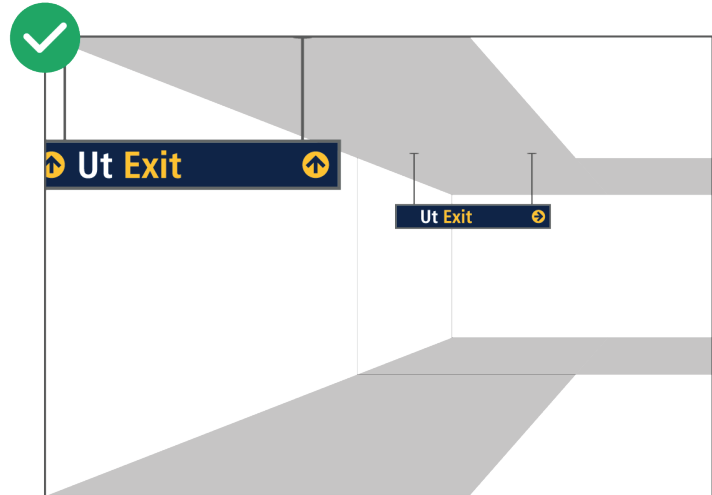

Prinsipper Plassering og gruppering

Gjennomgående skilting

Skilter er det avgjørende tiltaket som blant annet skal bidra til orientering i terminalen og gi en god passasjeropplevelse. God skilting skal omtrent ikke merkes. Den skal være god nok til at passasjerer kan gå fra A - B uten å måtte stoppe opp underveis for å se om de går riktig. Det er derfor viktig at det skiltes gjennomgående, slik at reisende alltid holder seg på riktig vei.

Husk at du alltid må informere om endring av retning rett ved selve krysspunktet.

Færre skilter, bedre informasjon

I eksempelet til høyre er det plassert mange skilt i et begrenset område, hvorav mye av informasjonen er nesten identisk. Dette fører til at området oppleves rotete, uoversiktlig og det blir derfor vanskelig å få med seg den viktigste informasjonen.

Løsning

Dette løses ved å fjerne de fire første skiltene, og heller introdusere et skiltrack tidligere, som kan leses fra avstand. Informasjonen oppfattes tidligere, og den er godt synlig i hovedgangsonen. Andre skilt som ikke lenger er nødvendige, kan fjernes, noe som gjør at finn-frem skiltingen fremstår ryddig og samlet.

Design

Plassering og gruppering

Layout og hierarki

Finn-frem skilting

Type: Statisk, skilt
 Hva: Wayfinding (finn-frem)
 F.eks: Retningsskilt, stedsskilt

Generisk skilting

Type: Statisk, LED-bokstaver
 Hva: Type butikk
 F.eks: Book shop, Kiosk, Fashion

Leietaker

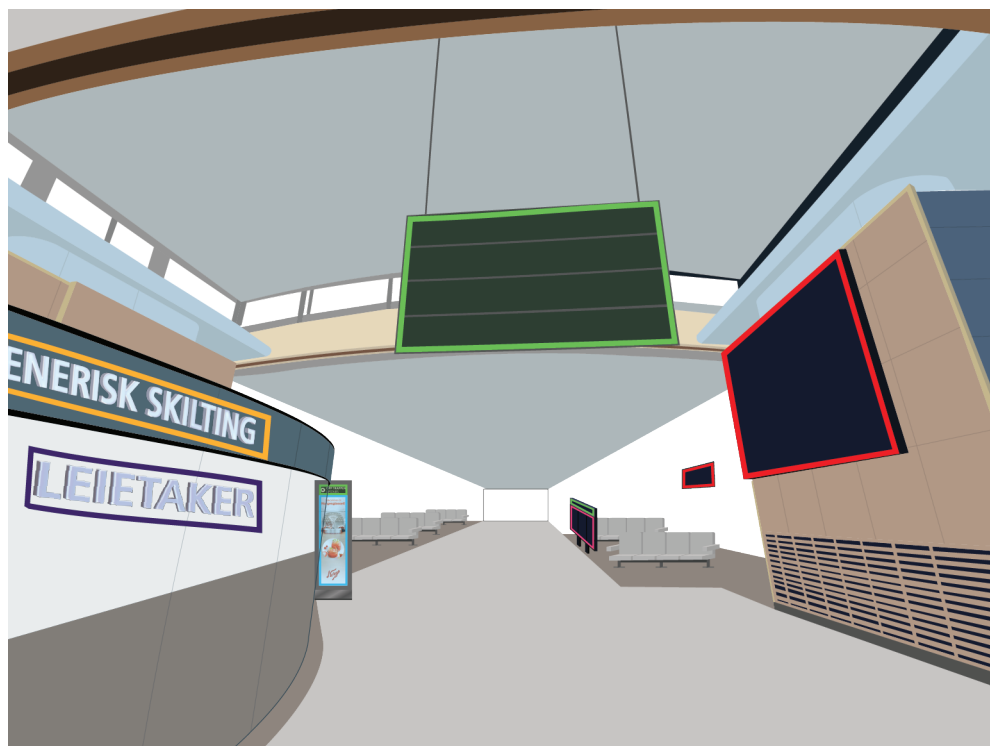
Type: Statisk, skilt
 Hva: Konseptnavn
 F.eks: Book shop, Kiosk, Fashion

Operativ info

Type: Dynamisk, digital skjerm
 Hva: Info til reisende
 F.eks: Avganger

Reklame

Type: Dynamisk, digital skjerm
 Hva: Reklame/kommersiell
 F.eks: Rullerende reklame

Farger på skilt på Avinors lufthavener har tre funksjoner.

For det første skiller farger ulike skilttyper fra hverandre.

For det andre skiller farger norsk tekst og piktogrammer fra engelsk tekst og piler.

For det tredje skiller farger språklige fra ikke-språklige tegn på hvert enkelt informasjonsskilt.

Fargevalget for skilt er tilknyttet designprogrammets palett med 14 innbyrdes avstemte farger: 4 blå, 4 gule, 4 røde og 1 grønn farge pluss sølv.

Palettens farger kan brukes på andre elementer i lufthavnen, som dermed vil harmonere med skiltene når det gjelder farger.

Bakgrunnsfargen på skiltflater er blå PMS 5395 C.

Tekst osv. er hvit og gul PMS 123 C.

Informasjonsskiltflatenes mørkeblå bunnfarge gir god kontrast til den lyse teksten og omgivelsene. Den bidrar

dessuten til en avslappet (i motsetning til stresset) stemning, samt at den harmonerer med lufthavnens arkitektur og øvrige fargevalg, også den sorte bakgrunnen på dynamiske skiltflater.

Myndighetstegn som kan inngå i informasjonsskilting, er gule PMS 123 C, røde PMS 1797 C eller grønne PMS 347 C.

Skiltkasser og skiltplater har glans 65. Skiltflatene har glans 25.

Skiltbunnen kan være av malt metall, metall med folie, malt akryl, akryl pålimt folie eller unntaksvis kun folie.

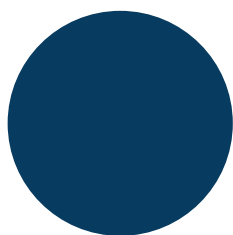
Tekst kan produseres som silketrykk eller i utskåret folie. På skilt som er opplyst fra innsiden og har foliefront, legges utskåret folie med i skiltflatens mørkeblå folie, slik at overflatenivået er likt.

Hvis informasjonsskilt er riktig utformet, plassert og opplyst, vil de automatisk påkalle brukernes oppmerksomhet. Reisende er generelt godt motivert for å se på skilt.

	PMS Coated	NCS	RAL	Scotchcal	Scotchcal translucent	PPG	RGB
Rød	1797	1085-Y90R	3020 Verkehrsrot	SC 100-368	(SC 3630-33)	EFT 4.0525	220-44-49
Gul	123	0580-Y10R	1003 Signalgelb	SC 100-25	(SC 3630-125)	EFT 2.0450	255-194-51
Blå	5395	7020-R90B	(5011 Stahlblau)	(SC 100-27) *	ikke aktuell	EFT 6.4875	00-38-73
Grønn	347	2070-G	(6024 Verkehrsgrün)	(SC 100-722)	(SC 3630-146)	EFT 5.1100	0-166-100
Hvit	-	-	9010 Reinweiss	SC 100-10	SC 3630-20	EFT 0.0550	255-255-255
Lyseblå	542	(2050-R90B)	(5012 Lichtblau)				86-160-211

() Parenteser indikerer nærmeste farge

* Til lysskilt kan det brukes SC 3635 blokkeringsfolie, innfarget som PMS 5395 C

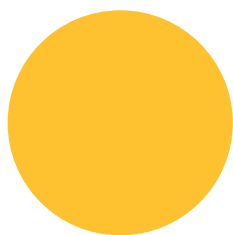

PMS 5395 C
CMYK 80-45-0-78
RGB 0-38-73

Informasjonsskiltenes skiltflate er blå (PMS 5395 C).

Bunnen i piktogram-sirkelen er hvit, og figuren er blå (PMS 5395 C).

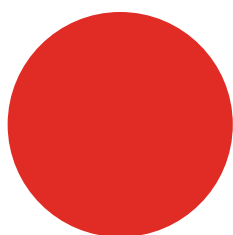
Norsk tekst er hvit og engelsk tekst gul (PMS 123 C).

PMS 123 C
CMYK 0-25-90-0
RGB 255-194-51

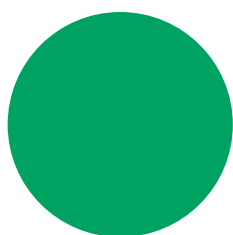
Bunnfargen på sirkelen rundt pilen er gul (PMS 123 C), pilen er blå (PMS 5395 C).

Advarsels-symbolet har gul bunn (PMS 123 C) med blå figur (PMS 5395 C)

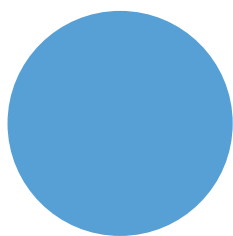
PMS 1797 C
CMYK 0-95-85-8
RGB 220-44-49

Påbuds- og forbudsskilt har i tillegg rød (PMS 1797 C).

PMS 347 C
CMYK 100-0-85-0
RGB 0-166-100

Myndighetssymboler har grønn bunn (PMS 347 C) og hvit figur.

PMS 542 C
CMYK 62-22-0-3
RGB 86-160-211

Lyseblå anvendes i forbindelse med avfall

Tekst skrives som hovedregel med Frutiger 67 Bold Condensed, som karakteriseres ved god lesbarhet, også fra spisse vinkler. Sistnevnte gjelder spesielt når skriften har godt mellomrom – dvs. er satt med passende vannrett avstand mellom bokstavene. Se neste side.

abc

Frutiger 67 bold
condensed

Frutiger 67 er en variant i Frutiger-skriftfamilien. Den er beskrevet i heftet Grafisk identitet 1, Grunnelementer.

Til større tekstmengder kan andre Condensed-medlemmer av Frutiger-familien brukes:

- Frutiger 47 Light Condensed
- Frutiger 57 Condensed
- Frutiger 77 Black Condensed

Se de neste sidene.

Det brukes alltid Linotypes (Adobes) utgave av Frutiger.

Grafiske elementer

Skrift

Typografiske regler

Mellomrommet eller den vannrette avstanden mellom bokstavene har stor betydning for lesbarheten.

'Passende mellomrom' betyr at den vannrette avstanden mellom f.eks. i og l er 26,5% og mellom l og o er 23,5% av x-høyden målt der avstanden er kortest. Disse målene er utgangspunkt for de andre mellomrommene, som innrettes etter disse.

Versalhøyden er 135,8% av x-høyden.

Hvis versalen 'Å' forekommer på skiltflater hvor den virker for nær kanten eller bokstaven over, reduseres tekststørrelsen generelt med 15%. Grunnlinjen beholdes.

Det brukes ikke innrykk ved nytt avsnitt, men fast venstremarg og flytende høyremarg for alle tekstmengder.

Bruk av store og små bokstaver følger norsk rettskriving.

I korte engelske tekster brukes norske regler for store og små bokstaver, fordi for mange versaler på en tekstlinje på et informasjonsskilt virker forstyrrende. I lengre tekster gjelder engelsk ortografi for store og små bokstaver.

Utheving i større tekstmengder på skilt kan foretas ved hjelp av understreking, versaler (bare enkelte ord) eller ekstra linjeavstand.

For tett spacing

Billetter

Passende spacing

Billetter

For løs spacing

Billetter

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg

Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn

Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu

Vv Ww Xx Yy Zz Ææ Øø Åå

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

& - / ? ! .

Hovedskriften Frutiger 67 Bold Condensed kan - på spesielle skilt med omfattende tekstmengder (f.eks. bestemmelser eller kunngjøringer) eller i trykksaker i tilknytning til orienteringen i lufthavnen - suppleres eller erstattes av Frutiger 47 Light Condensed, Frutiger 57 Condensed eller Frutiger 77 Black Condensed.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz Ææ
Øø Åå 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 & - / ? ! .

Frutiger 47
Light Condensed

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz Ææ
Øø Åå 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 & - / ? ! .

Frutiger 57
Condensed

**Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Jj Kk Ll
Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Uu
Vv Ww Xx Yy Zz Ææ Øø Åå
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 & - / ? ! .**

Frutiger 77
Black Condensed

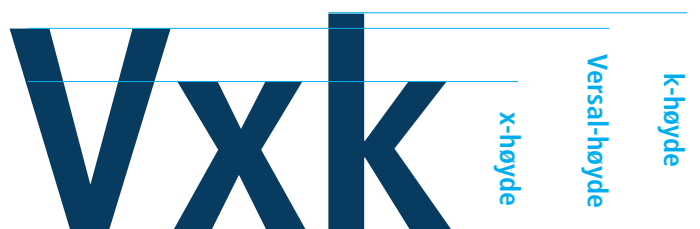
Leseavstanden tar utgangspunkt i tekstens x-høyde, dvs. høyden på liten x.

Som en tommelfingerregel skal x-høyden minst være en femhundredel (to promille) av leseavstanden.

Regelen gir denne sammenhengen mellom leseavstand og skriftstørrelse som vist i tabellen til høyre.

Det vil alltid være minste tekststørrelse som bestemmer hele skiltets leseavstand.

På skilt med kun tall eller versaler, kan man anslå leseavstanden til å være femhundre ganger tall-/ versal-høyden.

x-høyde vist i forhold til versal- og k-høyde. Eksempler på høydeforskjeller:
x=100 mm
v=135,8 mm
k=145,5 mm.

Leseavstand	x-høyde	versalhøyde
m	mm	mm
5	10	13,6
10	20	27,2
20	40	54,3
30	60	81,5
40	80	108,6
60	120	163,0

Grafiske elementer

Fast venstrekant

Generelt settes tekst opp med fast venstremarg i hver spalte.

For at denne margin skal fremstå som loddrett, anbefales det å justere venstre tekstkant som vist på illustrasjonen.

1 2 3 4 5
6 7 8 9 0
A C G J O
S T V X Y Z

For å sikre en optisk, lik venstre marg anbefales det å kompensere ved å flytte visse bokstaver litt til venstre. Her vist eksempler på hvor mye tall/bokstaver som bør flyttes i forhold til venstre marg. Sentrert tekst reserveres monumental skilting

OBS !

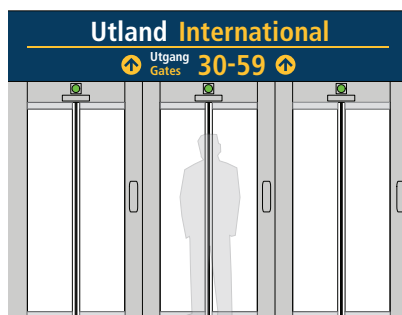
Vær forsiktig,
gulvet kan være
glatt

Be careful,
the floor might be
slippery

Alle skilt og tavler har som hovedregel fast venstremarg sammen med øvrig grafikk. Sentrerte tekstlinjer er ikke egnet på finn-frem skilt pga. behovet for å lese og oppfatte budskapet på kort tid.

Antall ledige plasser		Number of free spaces	
← Plan Level	4-6	🚗	
← Plan Level	3	🚗	
← Plan Level	1-2	🚗	

Eksempel på fast venstremarg for tekst og tall.

Eksempel på monumental skilting der man aksepterer sentrert tekst.

Til retningsangivelse på skilt brukes en spesiell tegning av en pil på en rund bakgrunn. Begrunnelsen for denne designen ligger i ønsket om et funksjonelt særpreg. På den ene siden fremhever bakgrunnen pilen. På den andre siden fremtrer pilen dermed annerledes enn piler på informasjonsskilt vanligvis gjør. Endelig bidrar pilenes (og piktogrammenes) runde bakgrunn til å gi skiltene harmoni og fellespreg.

Skiven er gul PMS 123 C (RGB 255-194-51), og pilen er blå PMS 5395 C (RGB 00-38-73).

Grafiske elementer

Piler

Plassering

Skilt som peker oppover, nedover eller fremover har en pil på hver side. Piler som skal vise fremover, peker som hovedregel oppover. Hvis dette kan skape misforståelse, kan pilene peke nedover.

Skilt som peker til venstre/høyre, oppover til venstre/høyre og nedover til venstre/høyre, har bare én pil på den aktuelle siden. Denne plasseringen gjør skiltet mer oversiktlig.

Piktogrammer er egentlig betegnelsen på bildetegn som viser direkte hva de betyr. Et bilde av en person i uniform som ser ned i en koffert, betyr tollkontroll. Sammen med piktogrammene brukes en rekke ikke-piktogrammatisk tegn, symboler som viser indirekte hva de betyr. Eksempler på denne typen tegn, er bokstaven 'i', som betyr 'informasjon', og en 'P' som betyr parkering. Heretter brukes ordet 'piktogram' om begge typer tegn.

Piktogrammene har et blått symbol på en rund, hvit bakgrunn. I piktogrammer som angir forbud, inngår også fargen rød.

Piktogrammer brukes delvis til å erstatte, delvis til å supplere tekst. Piktogrammer brukes bare når de forbedrer kommunikasjonen og aldri som dekorasjon. Piktogrammer som krever skriftlig forklaring, brukes ikke.

Grafiske elementer Piktogrammer m.m.

Lufthavn
Airport

Avgang
Departures

Ankomst
Arrivals

Ankomst
Arrivals
(Piktogrammet
benyttes kun for
ankomne passasjerer
frem til
bagasjeutlevering)

Koffert
Baggage

Passkontroll
Passport control

Toll
Customs

Informasjon
Information

Kameraovervåket
område
Camera
surveillance

Helikopter
Helicopter

Taxi
Taxi

Bil
Car

Buss
Bus

Tog
Trains

Passasjerskip
Ferry

Parkering
Parking

Parkeringshus
Multi-storey car
park

Bilutleie
Car rental

El-bil
Electric car

Motorsykkkel
Motorcycle

Møteplass
Meeting point

Post
Mail

Minibank
ATM

Kunst
Art

Drikkefontene
Drinking fountain

Bar
Bar

Kafeteria
Cafeteria

Restaurant
Restaurant

Oppbevarings-
bokser
Baggage lockers

Garderobe
Changing room /
locker room

Frisør
Hairdresser

Hotell
Hotel

Ammehjørne
Nursing area

Toalett
Toilets

Toalett damer
Toilets women

Toalett herrer
Toilets men

Stellerom
Nursery

Dusj
Shower

Trapp
Stairs

Trapp
(ned til venstre)
Stairs
(down to the left)

Trapp
(opp til venstre)
Stairs
(up to the left)

Trapp
(opp til høyre)
Stairs
(up to the right)

Trapp
(ned til høyre)
Stairs
(down to the right)

*) Tilgjengelig for
funksjons-
hemmede
Access for
disabled

*) Nedsatt
mobilitet
Reduced mobility

*) Nedsatt hørsel
Hearing impaired

*) Nedsatt syn
Reduced vision

Tilgjengelig for
synshemmede
Accessible to
citizens with
impaired vision

*) Brukes sammen
for Prioriterte
sitteplasser og
Assistanstjeneste
(Se side 52)

Assistanse til
reisende barn
Companion for
travelling children

Familiesluse
Family track

Lekeplass
Playground

Fotgjenger
Pedestrian

Hvileområde
Relax zone

Heis
Lift

Park & Go

Trådløst internett
Wireless internet

Ladepunkt
Charging point

Stillerom
Chapel

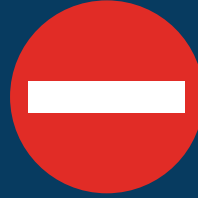
Fotografering
forbudt
Photographing
prohibited

All ferdsel på
båndet forbudt
Walking on the
belt is prohibited

Kun personal
Staff only
På skiltflate brukes
1 symbol i
piktogramfelt,
se side 40

Adgang forbudt
No entry
På skiltflate brukes
2 symboler, ett i
hvert pilfelt,
se side 40

Røyking tillatt
Smoking area

Røyking ikke
tillatt
No smoking

Ikke tilgjengelig
for rullestol
No access for
disabled

Hensetting av
bagasje ikke tillatt
Do not leave
luggage here

Sett bagasjen med
håndtaket opp
Place your
baggage with
handle up

Trallestasjon
(bagasjetraller)
Baggage trolley
parking

Bagasjetraller ikke
tillatt
No baggage
trolleys here

Trallestasjon
(handletraller)
Shopping trolley
parking

Handletraller ikke
tillatt
No shopping
trolleys here

Dyr ingen adgang
No animals

Anvendelse av
mobiltelefon ikke
tillatt
Use of mobile
phones not
allowed

Bruk av
rulleskøyter ikke
tillatt
No roller skating

Mat og drikke
ikke tillatt
No food or drink

Sko ikke tillatt
No shoes

Grafiske elementer Piktogrammer m.m.

Varer til fortolling
Goods to declare

Intet å fortolle
Nothing to declare

Ikke EU-borgere
Non EU-citizens

Advarsel
Warning

Vær oppmerksom
Be carefull

Nødutgang til
venstre
Emergency exit to
the left

Nødutgang til
høyre og fremover
Emergency exit to
the right and
forward

Henvising til
nødutgang til
venstre

Henvising til
nødutgang til
høyre

Førstehjelp
First aid

Hjertestarter
AED (Automated
External
Defibrillator)

1
Sprenglegemer
Explosives

2
Gasser
Gas

3
Brennbare væsker
o.l.
Inflammable
liquids etc

4
Giftige stoffer o.l.
Toxic substances
etc

5
Radioaktivt
materiale
Radioactive
material

6
Etsende stoffer
Corrosive
substances

7
Sakser
Scissors

8
Kniver
Knives

9
Verktøy som kan
volde skade
Tools capable of
injury

10
Våpen
Weapons

11
Lammende verktøy
Paralyzing tools

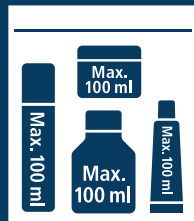
12
Stumpe gjenstander
Blunt objects

13
Tømming av
væske forbudt
Pouring liquid
prohibited

PC ut av
bæreveske
PC out of bag

Væsker i
håndbagasje
Liquids in cabin
baggage

Grafiske elementer Piktogrammer m.m.

Grafiske elementer benyttes kun på kildesorteringsstasjoner og ikke i publikumsområder.

Papir

Papp

Matavfall

Treverk

Plast

Næringsselektro

Glass / metall

Metall

Glass

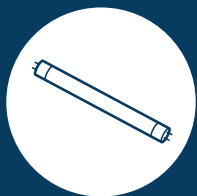
Restavfall

Bygningsavfall

Drikkekartong

Lysstoffrør

Porselen/keramikk

Plastfolie

Elektronik

Farlig avfall

Kildesorteringspiktogrammer til returpunkter. Bør kun anvendes i størrelser over $\varnothing = 40$ mm (dvs 50 x 50 mm piktogramkvadrat)

Avfallssortering for passasjerer

Flasker

Aviser, magasiner

Restavfall

Grafiske elementer Piktogrammer m.m.

Piktogram
til rullebånd

Reglene for design av skilt er i det følgende gjennomgått med utgangspunkt i de skilttyper som forekommer hyppigst. I stedet for at reglene blir presentert i et mer eller mindre abstrakt regelsett, relateres de til konkrete problemstillinger. Når designoppgaver skal løses, gjelder det å finne den relevante modellen i oversikten på neste side.

Skilthøyden bestemmes av antall tekstlinjer og x-høyden.

Les mer om leseavstand i kapitlet 'Grafiske elementer, leseavstander m.m.'

Design Modelloversikt

A

Skilt med 2 tekstlinjer

Den vanligste typen skilt på lufthavnen – skilttypen med design som danner grunnlag for designen av alle andre skilt, er vannrette avlange skilt med to tekstlinjer, en norsk og en engelsk. Slike skilt med to linjer kan være retningskilt, stedsskilt eller påbuds-, forbuds- eller advarselsskilt.

Skilthøyde 200 mm svarer til ca 16 m leseavstand.
Skilthøyde 300 mm svarer til ca 24 m leseavstand.
Se forøvrig side 41.

B

Skilt med 1 tekstlinje

Hvis det er naturlig ut fra skiltets viktighet og/eller den bygningsbestemte plasseringen, kan det brukes retningskilt eller stedsskilt med bare én tekstlinje.

Skilthøyde 200 mm svarer til ca 32 m leseavstand.
Skilthøyde 300 mm svarer til ca 48 m leseavstand.
Se forøvrig side 41.

C

Orienterings- og opplysningsskilt (Avinor "Profilmanual")

Se forøvrig side 9.

D

Skilt med bare piktogrammer eller med et nummer

Kvadrathøyde 300mm gir en leseavstand til tallene på henholdsvis ca 55 og 48 meter.

E

Skiltbånd med 1, 2 og/eller 4 linjer

Skilt med 2 tekstlinjer

Den vanligste typen skilt på lufthavnen – skilttypen med design som danner grunnlag for designen av alle andre skilt, er vannrette avlange skilt med to tekstlinjer, en norsk og en engelsk. Slike skilt med to linjer kan være retningskilt, stedsskilt eller påbuds-, forbuds- eller advarselsskilt.

Modell A-skilt er modulært oppbygd med skilthøyden som vannrett enhet.

Eksempler på retningskilt

Eksempler på stedsskilt

Eksempler på på- og forbudsskilt

Design Modell A Skiltstørrelser

Leseavstand	x-høyde	versalhøyde	skilthøyde	skiltlengde
m	mm	mm	mm	mm
5	10	13,6	50	350
10	20	27,2	100	700
20	40	54,4	200	1400
30	60	81,8	300	2100
40	80	108,8	400	2800
60	120	163,6	600	4200

De vanligste målene for panelskilt og lysskilt.

Typiske skiltflatestørrelser for modell A, dvs. skilt med 2 tekstlinjer, er 200 x 1400 mm og 300 x 2100 mm.

Retningsskilt er skilt med piler. Pilene plasseres i skiltets første og/eller siste kvadrat, som er reservert for piler.

Piler kan peke i åtte retninger (se side 27).

Piler som peker opp eller ned, plasseres i begge ytterkantene av retningsskiltet. Situasjonen avgjør om pilene skal peke oppover eller nedover. I fritt rom skal de som regel peke oppover.

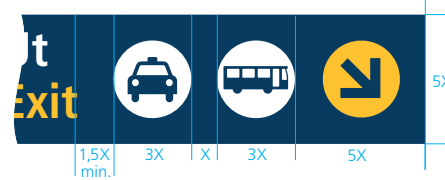
Piler som ikke peker opp eller ned, plasseres i den kanten av skiltet hvor de peker ut av skiltet.

Teksten begynner 5,5x fra skiltflatens venstre kant. Grunnlinjen i den norske teksten plasseres 2x fra skiltflatens øvre kant. Linjeavstanden mellom norsk og engelsk tekst er 2x.

Utgangsnumre (alltid gule) settes på samme grunnlinje som den engelske teksten med en tallhøyde på 3x. Den vannrette avstanden mellom tekst og tall er 1,5x.

Piktogrammer plasseres med høyre kant 5x fra skiltflatens høyre kant. Piktogrammets diameter er 3x. Avstanden til skiltflatens øvre og nedre kant er 1x. På enkelte skilt er det behov for 2 piktogrammer. Det andre piktogrammet plasseres med høyre kant 1x til venstre for det første.

Den vannrette avstanden mellom teksten og piktogrammet er minst 1,5x, mellom teksten og pilen minst 4,5x og fra teksten til skiltflatens høyre kant minst 9,5x. (Se unntak fra ovennevnte vannrette avstander på side 45.)

Eksempler på retningskilt

Regelen om venstre- og høyremargen på hhv. 5,5x og 9,5x kan unntaksvis fravikes ved spesielle, spesialtilpassede skilt.

9,5x på høyre kant kan reduseres til 5,5x hvis skiltet forekommer alene eller er gruppert med andre som ikke har piktogrammer.

Eksempel på redusert høyremarg, hvor skiltflatene ikke inneholder piktogrammer

Design Modell A Stedsskilt

Stedsskilt markerer at et fenomen er til stede.

Første og siste kvadrat på stedsskilt er alltid tomt.

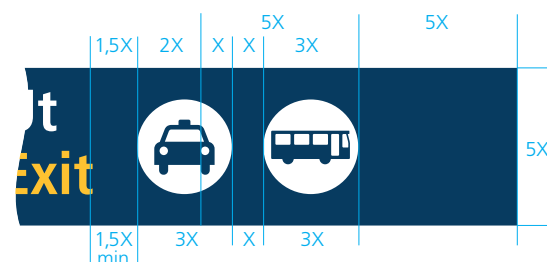
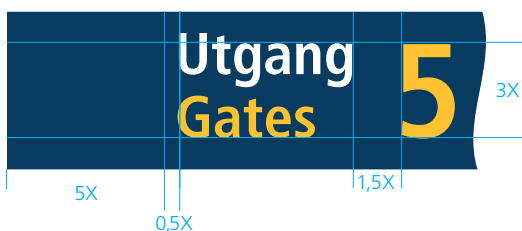
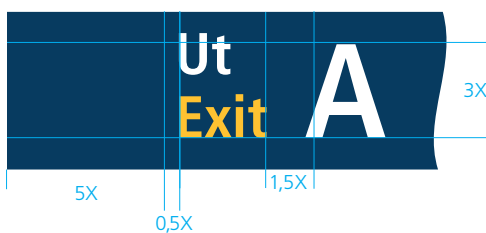
Teksten begynner 5,5x fra venstre kant. Grunnlinjen i den norske teksten plasseres 2x fra skiltflatens øvre kant. Linjeavstanden mellom norsk og engelsk tekst er 2x.

Ved viktige innganger eller utganger hvor det er praktisk med en individuell betegnelse, kan dette gjøres ved hjelp av hvite versaler. De plasseres på samme grunnlinje som den engelske teksten med versalhøyde 3x. Den vannrette avstanden mellom teksten og versalene er 1,5x.

Piktogrammer plasseres med høyre kant 5x fra skiltflatens høyre kant. Piktogrammets diameter er 3x. Avstanden til skiltflatens øvre og nedre kant er 1x. På enkelte skilt er det behov for 2 piktogrammer. Det andre piktogrammet plasseres 1x til venstre for det første.

Den vannrette avstanden mellom teksten og piktogrammet er minst 1,5x, mellom teksten og pilen minst 4,5x og fra teksten til skiltflatens høyre kant minst 9,5x. (Se unntak fra ovennevnte vannrette avstander nederst på denne siden.)

Yttermargene kan unntaksvis reduseres til 1x på steder hvor det er plassmangel.

Eksempel på reduserte yttermarger

Transfer innsjekk
Transfer check-in

Avgang
Departures

Toalett
Toilets

Eksempler på stedsskilt

Design Modell A

Påbuds-, forbuds- og advarselsskilt

Påbuds-, forbuds- og advarselsskilt regulerer publikums bevegelse på lufthavnen. De inneholder ikke piler.

Påbudsskilt regulerer publikums atferd, f.eks. røyking *) kun i et bestemt område, eller 'stå til høyre på rullebåndet', dvs. et budskap om noe man skal gjøre.

*) Alle Avnørs lufthavner er røykfrie og røyking kun tillatt på særskilte områder. Det bør derfor kun skiltes der røyking er tillatt og ikke generelt på hele lufthavn at røyking ikke er tillatt.

Eventuelle piktogrammer på påbudsskilt er plassert med høyre kant 5x fra skiltflatens høyre kant. Diameteren er 3x. Avstanden til skiltflatens øvre og nedre kant er 1x.

Forbudsskilt brukes i situasjoner hvor en overtredelse kan medføre fare, dvs. et budskap om noe man ikke må gjøre.

Forbudsskilt har piktogrammer på begge sider på pilfeltenes plass. Dette er for å understreke viktigheten. Diameter/høyde/bredde er 3x. Avstanden til skiltflatens ytterkanter er 1x.

Advarselsskilt brukes i situasjoner hvor det advares mot f.eks. glatt underlag.

Advarselsskilt har varseltrekant på begge sider på pilfeltenes plass. Høyde/bredde er 3x. Avstanden til skiltflatens ytterkanter er 1x.

Påbudsskilt

Forbudsskilt

Advarselsskilt

Hold til høyre på rullefortau
Keep right on the conveyor

Adgang forbudt
No entry

Kun autorisert personell
Staff only

Intet å fortolle
Nothing to declare

Varer til fortolling
Goods to declare

Eksempler på påbuds-, forbuds- og advarselsskilt

Design Modell B

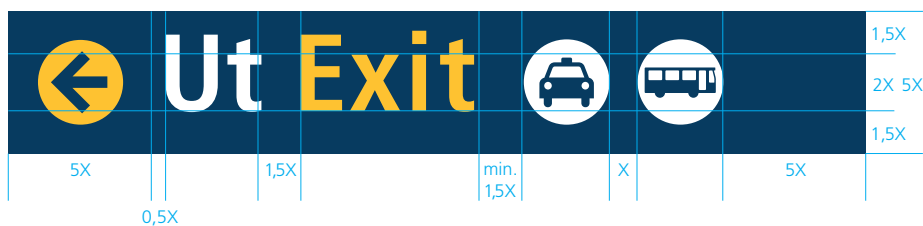
Skilt med 1 linje (i stedet for 2) brukes:

For det første for å fremheve et budskap uten å øke skiltstørrelsen.

For det andre for å redusere skiltstørrelsen (av plasshensyn) uten å redusere skriftstørrelsen.

Avstanden fra pilen til nærmeste skiltflatekant er 1x. Pilens diameter er 3x. Den vannrette avstanden fra pilen til den norske teksten er 1,5x. Mellom den norske og engelske teksten er den vannrette avstanden 1,5x. Fra den engelske teksten til et eventuelt piktogram er den vannrette avstanden minst 1,5x. Mellom to piktogrammer er avstanden 1x. Fra piktogrammet til pilen er avstanden 1x. Fra pilen til skiltflatens høyre kant er avstanden 1x. Piktogrammer har en diameter på 3x. De plasseres 1x fra skiltflatens øvre og nedre kant. Hvis skiltet ikke har piktogrammer, er den minste avstanden fra den engelske teksten til pilen på høyre side 1,5x.

En variant av modell B kan forekomme, se illustrasjon til høyre. Skilthøyden er økt med 50%, dvs. ny høyde blir 7,5x, men skiltet disponeres ut fra standardhøyden 5x.

Eksempler på skilt med en linje

Eksempel på reduserte yttermarger

Design Modell C

Orienterings- og opplysningsskilt

Det henvises til Avinor Profilmanual.

Høyden på et skilt med 2 eller flere linjer med ulik x-høyde bestemmes av tekstlinjenes høyde og tilpasses deretter de nærmeste heltallsproporsjoner, f.eks. 3 ganger 2 eller 5 ganger 4.

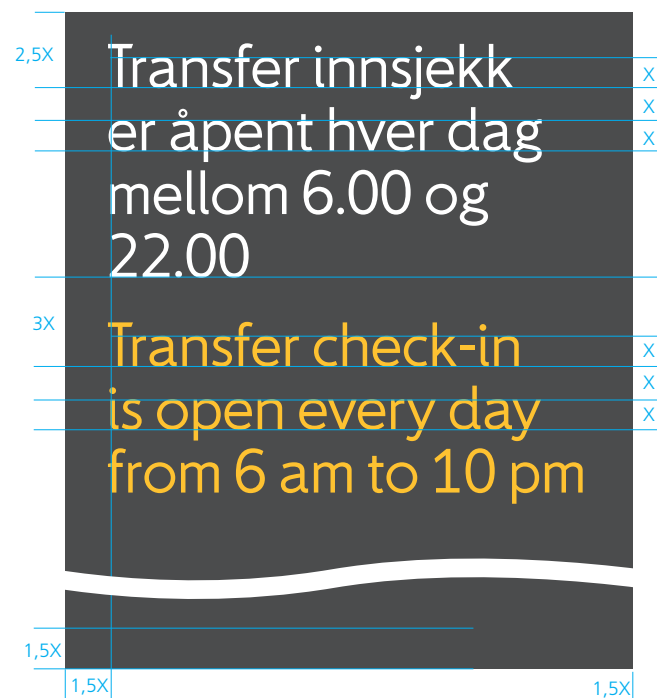
Skriftstørrelsen bestemmes med tanke på leseavstanden. Skiltstørrelsen avhenger av den aktuelle tekstmengden. Yttermarginene kan være mellom 1x og 3x avhengig av tekstmengden og oppstillingen av denne. Bunnmargin må aldri være mindre enn de 3 andre margene.

Når x-høyden for en tekstlinje som har flere tekststørrelser, skal bestemmes, bør man prøve å la de mindre x-høydene bli enkle brøker av den største x-høyden, f.eks. 1/2 og 1/4. Det bør ikke være mer enn 3 ulike størrelser.

Linjeavstanden mellom linjer med samme x-høyde er den dobbelte x-høyden + 5% av x-høyden.

Linjeavstanden mellom linjer hvor den øverste linjens x-høyde er størst, er lik summen av de to x-høydene.

Linjeavstanden mellom 2 linjer hvor den nederste linjens x-høyde er størst, er lik summen av de to x-høydene pluss den største x-høyde.

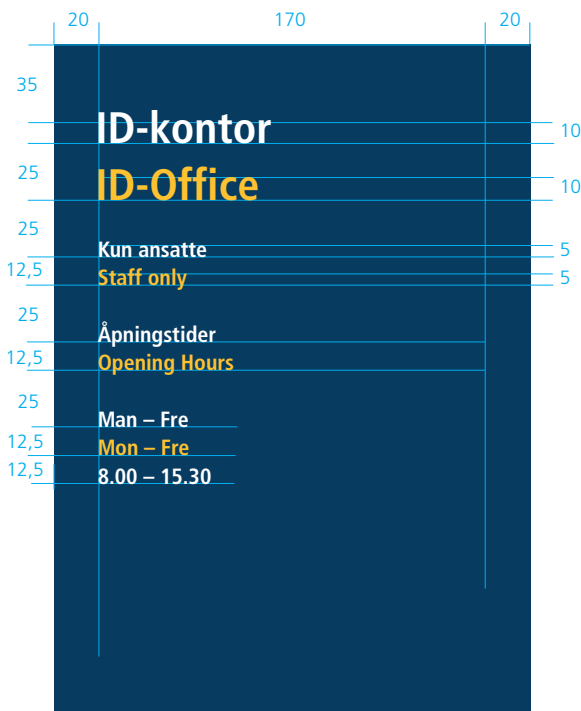
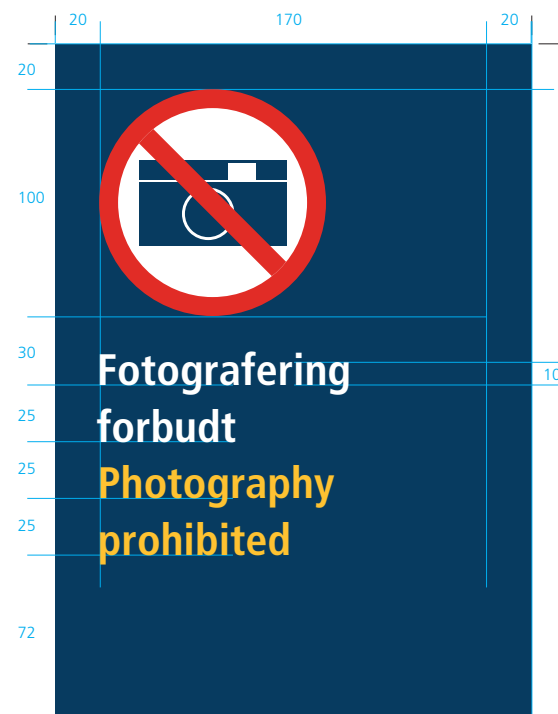

Øverst til venstre:
Skilt for kameraovervåket området

Nederst til venstre:
Skilt ved prioriterte sitteplasser

Øverst til høyre:
Skilt beregnet for kortvarig og
plutselig oppstått behov for regulering
av passasjerenes atferd.
De disponeres etter viste mål (alle i
millimeter).
Her vist eksempel på Fotoforbud.

Nederst til høyre:
Skilt ved ID-kontor.

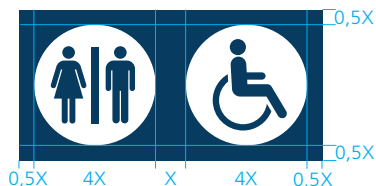
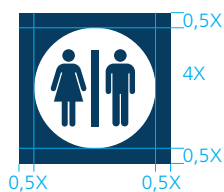

Design Modell D

Skilt med bare piktogrammer eller med et nummer

Når det er nok med et piktogram eller et nummer, kan man bruke kvadratiske, halvannen-kvadratiske eller sidestilte kvadrater med piktogrammer eller numre – og eventuelt piler.

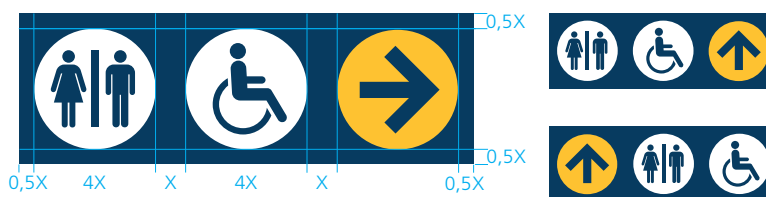
Diameteren på piktogrammet er 4x. Piktogrammet midtstilles. Avstanden til skiltflatens ytterkanter er 0,5x.

Enkel kvadrat med piktogram

To sidestilte kvadrater med piktogrammer

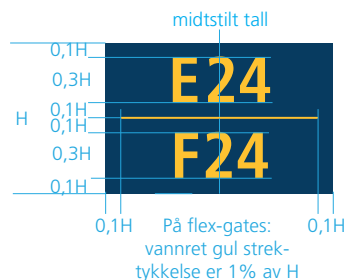
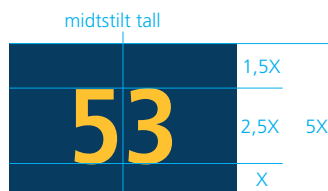
Ved sidestilling er avstanden mellom piktogrammene 1x. Det bør ikke være mer enn 3 piktogrammer og eventuelt én pil ved siden av hverandre, dvs. til sammen 4 kvadrater. Pilen plasseres eventuelt på høyre eller venstre side. Den har samme størrelse som piktogrammene, altså 4x.

Tre sidestilte kvadrater med to piktogrammer og én pil

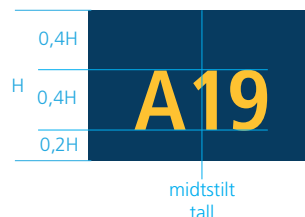
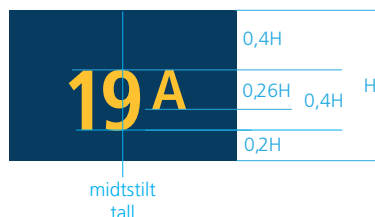
Til utgangsnummerering brukes et skilt med proporsjonene 1:1,5.

Utgangsnumre er gule. Høyden kan være 2,5x eller på andre varianter 0,4H (se illustrasjon til høyre).

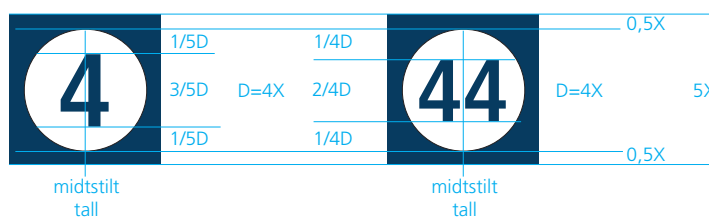
Utgangsnummerering vist med eksisterende nummer samt kombinasjoner på fleks-gates (Oslo Lufthavn)

Numrene midtstilles horisontalt på skiltflaten. Unntak kan dog forekomme ved fleks-gates (se illustrasjon til høyre).

Andre varianter av utgangsnummerering.

Annen nummerering som alltid er blå/hvit, f.eks. i forbindelse med ekspedisjonsgrupper, kan plasseres i en hvit sirkel med blå sifre (1-9), hvor tallet plasseres i det optiske midtpunktet. Tallhøyden er 3/5 av sirkeldiameteren D, som er 4x.

Nummerering av f.eks. ekspedisjonsgrupper

Skiltbånd med 1, 2 og/eller 4 linjer

Til markering av en vesentlig funksjon velges noen ganger et skiltbånd. Båndet markerer utstrekningen av funksjonen og påkaller oppmerksomhet, se neste side.

Skiltbånd kan også fungere som overskrift på et dynamisk skilt.

Teksten står som regel på én linje, men budskap på to eller fire linjer kan også forekomme.

Tekst på én linje brukes i forbindelse med budskapet på primære informasjonsskilt.

Det aktuelle teksten pluss eventuelle piler og piktogrammer stilles opp som om det var et vanlig skilt plassert på et bånd. På venstre side er avstanden fra det fiktive skiltets venstre kant 1x til pilen eller 5,5x til tekstens venstre kant. Den vannrette avstanden fra teksten til piktogrammet eller pilen er nøyaktig 1,5x. Avstanden til den høyre fiktive skiltflatekanten uten piktogram eller pil er 5,5x. Den vannrette avstanden mellom piktogrammer eller fra piktogrammet til pilen er 1x, som også er avstanden til den høyre fiktive skiltflatekanten.

Antallet mulige 'skiltflater' på et skiltbånd beregnes ved at det alltid skal være minst ett fiktivt skilt mellom de virkelige, ellers ville båndet virke uoversiktlig. Er det f.eks. plass til 5 skiltflater etter hverandre, må det ikke plasseres mer enn 3 'virkelige' skiltflater. Er det f.eks. bare plass til 4 skiltflater, må det ikke plasseres mer enn 2 'virkelige' skiltflater.

Skiltflatene midtstilles vannrett med mindre det virker unaturlig.

Typiske steder hvor bare modell A-skilt er velegnet, er skiltbånd over ekspedisjonssteder hvor teksten viser ekspedisjonsstedet.

(Se illustrasjon på neste side)

Skiltbånd med bruk av modell A. Eksempel med plass til 7 eller 5 skiltflater etter hverandre. Her må det maksimum plasseres 3 eller 5 'virkelige' skiltflater.

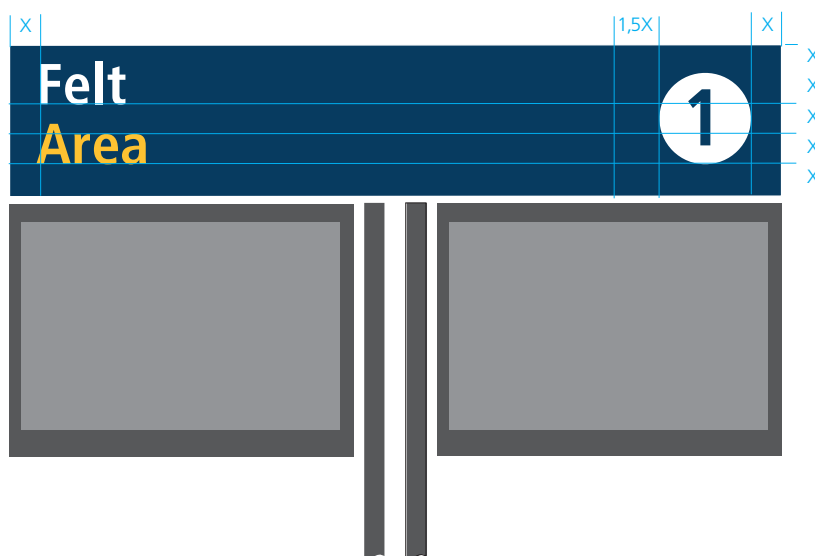
Skiltbånd med bruk av modell B. Eksempel med plass til 5 skiltflater etter hverandre. Her må det maksimum plasseres 3 'virkelige' skiltflater, men kanskje kan man nøye seg med 1. Husk: Så få skilt som mulig.

Eks. på steder hvor bare modell A-skilt er velegnet, som ved skiltbånd over ekspedisjonssteder. Teksten viser ekspedisjonsstedet.

Blandingsformer av modellene oppstår når modell A og E inngår i overskrifter på dynamiske skilt.

Generelle overskrifter på dynamiske skilt følger modell A og kombineres med modell E hvis det er nødvendig med nummerering. 2 x 2 linjer kan også være et supplement til de vanlige 2 linjene. I slike tilfeller er den vannrette avstanden mellom de to tekstgruppene 1,5x.

Design Blandingsformer

Hovedtavle

Hovedtavlen skal vise operativ info som avgangstider, gateinformasjon og merknader, på de mest sentrale stedene i terminalen (oftest rett etter sikkerhetskontroll).

I tidsperioder med mye gjennomstrømming (peak), så skal FIDS-info kun brukes til operativ informasjon. I tidsperioder med mindre trafikk (off-peak), så kan det vurderes om enkelte flater kan brukes til kommersielle budskap/wayfinding.

Informasjon hovedtavle i peak.

FIDS

Operativ info

Type: Dynamisk, digital skjerm

Hva: Info til reisende

F.eks: Bagasjeinnsjekk, ankomster, avganger

Supplerende Operativ info

Type: Dynamisk, digital skjerm

Hva: Info til reisende

F.eks: Ventetid sikkerhetskontroll, gangavstand, kommersielle budskap/wayfinding

Informasjon hovedtavle i off-peak.

Finn-frem skilting

Type: Statisk, skilt

Hva: Wayfinding (finn-frem)

F.eks: Retningsskilt, stedsskilt

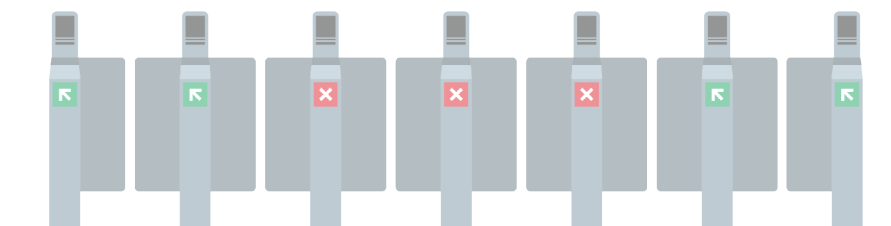
FIDS skal plasseres gjennomgående i terminalen, inkludert kommersielle arealer (serveringssteder), hvileområder og i nærheten av gate, slik at reisende alltid skal kunne ha en oversikt over avgangen sin. Dette fører til at den reisende kan slappe av og får kontroll over sin tid frem til avgang.

Statiske og dynamiske skilt

Eks. Sikkerhetskontroll.

Statiske og dynamiske skilt kan plasseres tett på hverandre i enkelte områder. Informasjonen supplerer hverandre og henger logisk sammen.

For å få et sammenhengende og enhetlig inntrykk av begge elementer (skilt + monitor), så bør skilthøyden tilpasses høyden på monitoren.

Finn-frem skilting

Type: Statisk, skilt

Hva: Wayfinding (finn-frem)

F.eks: Retningsskilt, stedsskilt

Supplerende operativ info

Type: Dynamisk, digital skjerm

Hva: Info til reisende

F.eks: Ventetid sikkerhetskontroll, gangavstand, wayfinding

Design Blandingsformer

Statiske pyloner

Finn-frem skilting

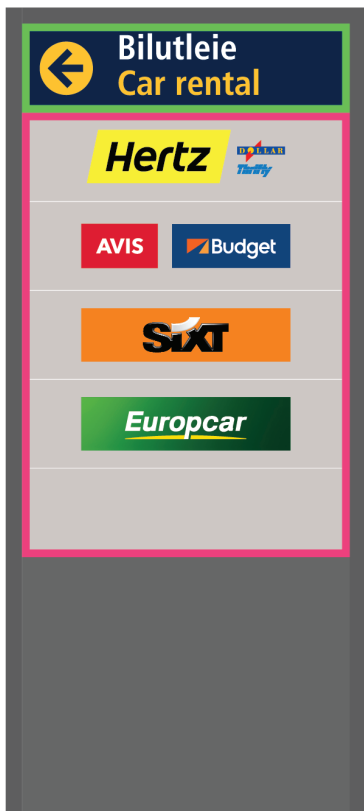
- Type: Statisk, skilt
- Hva: Wayfinding (finn-frem)
- F.eks: Retningsskilt, stedsskilt

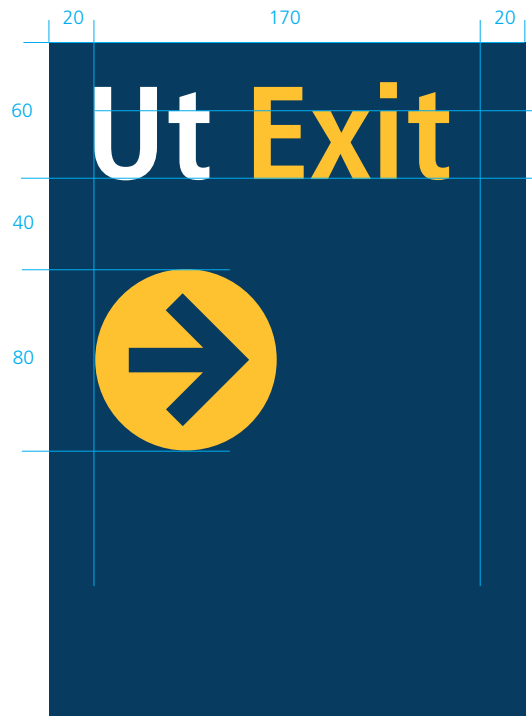
Operativ info

- Type: Statisk, skilt eller dynamisk, digital skjerm
- Hva: Info til reisende
- F.eks: Bagasjeinnsjekk, avganger, leiebil

Avsender

- Type: Statisk, skilt
- Hva: Logo
- F.eks: Avinor

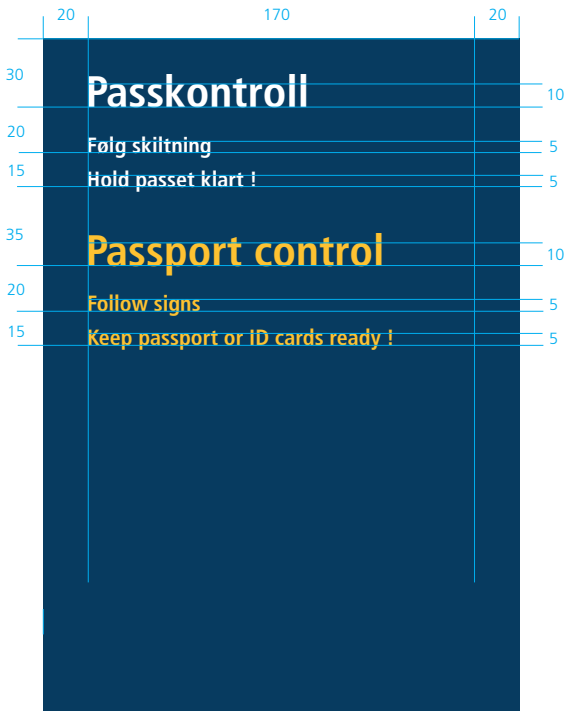

Skilt beregnet for kortvarig og plutselig oppstått behov for regulering av passasjerenes atferd.

De disponeres etter viste mål (alle i millimeter).

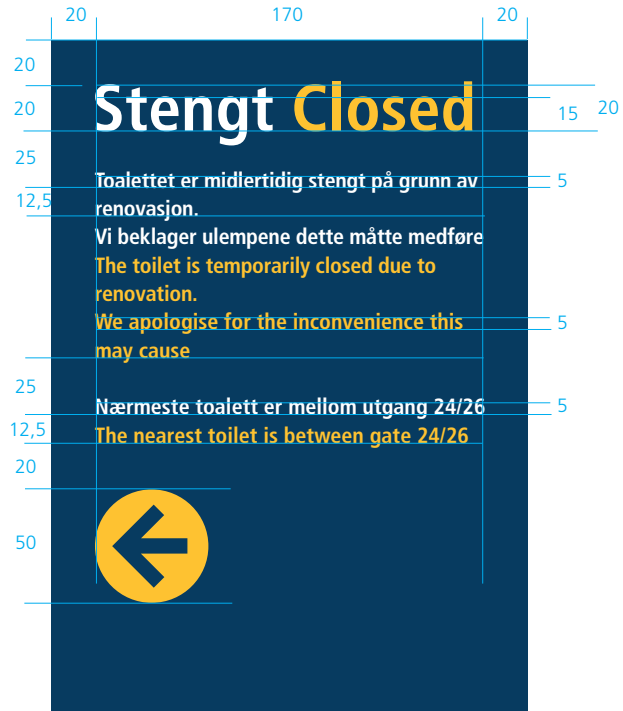
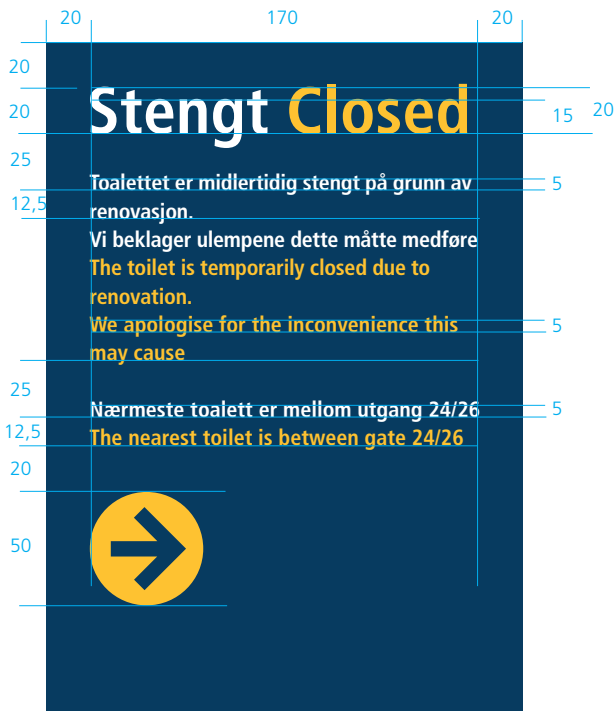

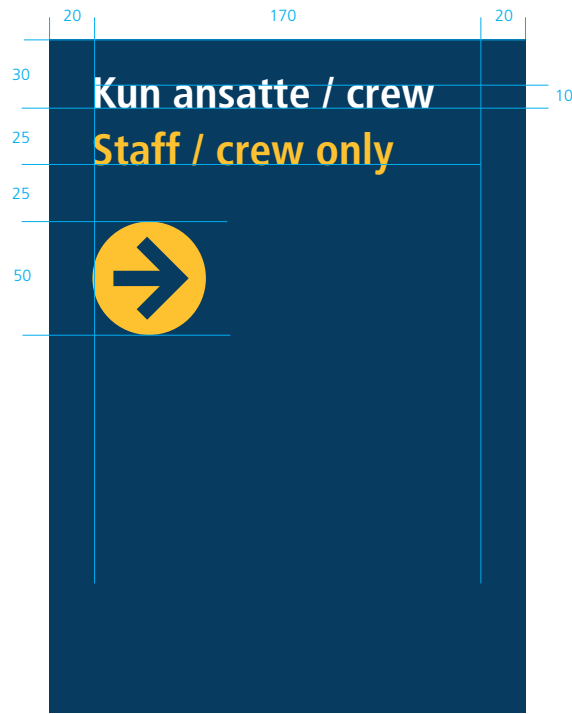
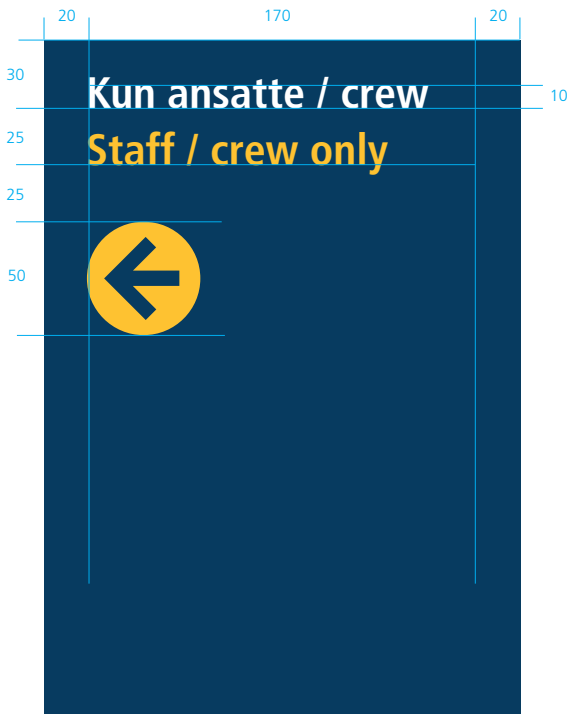
Design Midlertidige A4-skilt

Skilt beregnet for kortvarig og plutselig oppstått behov for regulering av passasjerenes atferd.

De disponeres etter viste mål (alle i millimeter).

Skilt beregnet for kortvarig og plutselig oppstått behov for regulering av passasjerenes atferd.

De disponeres etter viste mål (alle i millimeter).

Design

Midlertidige A4-skilt

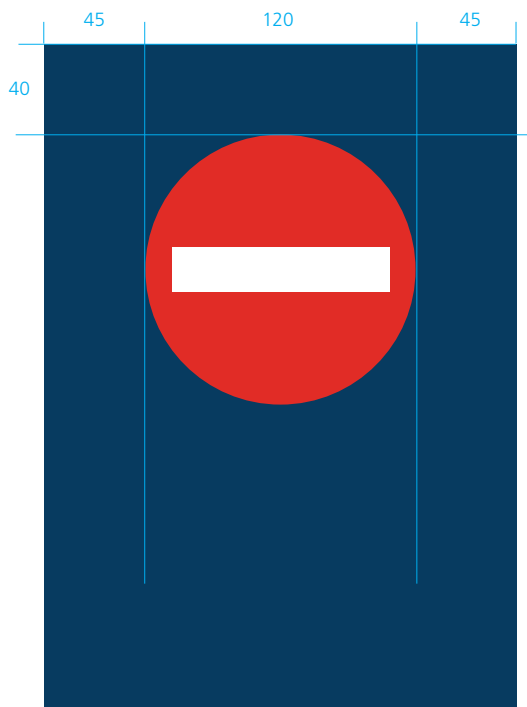

Skilt beregnet for kortvarig og plutselig oppstått behov for regulering av passasjerenes atferd.

De disponeres etter viste mål (alle i millimeter).

Unntaksvis kan pil med knekk benyttes i spesielle situasjoner. Disse skal dog aldri benyttes på permanente skilt.

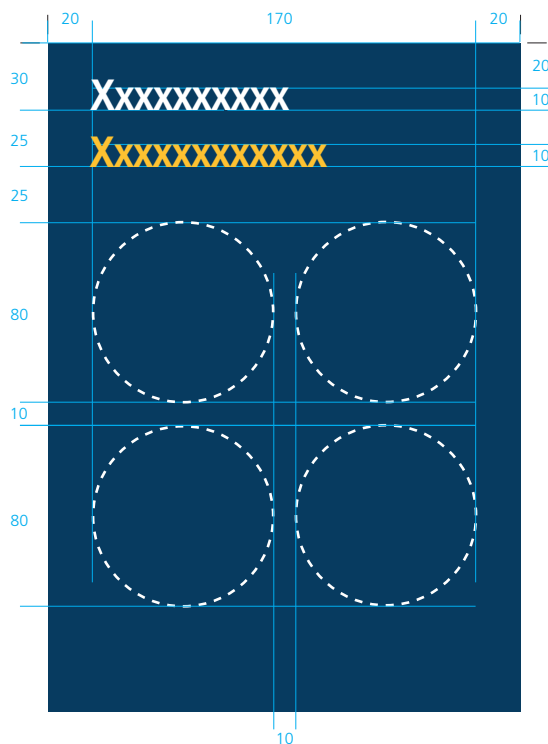

Skilt beregnet for kortvarig og plutselig oppstått behov for regulering av passasjerenes atferd.

De disponeres etter viste mål (alle i millimeter).

Aktuel størrelse 500 x 700 mm

Eksempel med målreferense ved flere piktogrammer.

Statistiske informasjonsskilt forekommer i tre tekniske utførelser:

- lysskilt
- panelskilt
- folieskilt

Lysskilt

Lysskilt er skilt som er opplyst fra innsiden, hvor skiltflaten består av opak og translucent, dvs. ikke-gjennomsiktig og gjennomsiktig folie montert på gjennomsiktig akryl.

Lysskilt kan ha én eller to sider.

Lysskilt med én side kan veggmonteres, nedhenges, vingemonteres eller galgemonteres. Lysskilt med to sider kan nedhenges, vingemonteres eller galgemonteres.

Lysskilt har størst oppmerksomhetsverdi. Lysskilt består av skiltkasser med innebygd lys som

opplyser bakfra én eller flere skiltplater av gjennomsiktig akryl. Akrylplatene er kledd utvendig med gjennomsiktig og/eller ikke-gjennomsiktig folie, som bestemmer hvordan lyset trenger gjennom. I folien er tekst og andre tegn skåret ut og lagt inn i folie i en annen farge. Tekst og andre tegn er med andre ord huller i dekkfolien hvor det er lagt i en annen folie. Dette gjelder også den hvite gjennomsiktige folien. Tekst og andre tegn ligger aldri utenpå dekkfolien.

Skiltkasser og oppheng lakkeres i RAL 9007 (Graualuminium), glans 65. Skiltflater lakkeres i glans 25.

Av praktiske og estetiske årsaker prøver man å begrense skiltkassene til så få størrelser som mulig.

Panelskilt

Panelskilt er skiltplater som er opplyst fra utsiden, og som består av aluminiumsplater som det er montert

folie på.

Panelskilt kan ha én eller to sider.

Panelskilt med én side kan veggmonteres, nedhenges, vingemonteres eller galgemonteres. Panelskilt med to sider kan nedhenges, vingemonteres eller galgemonteres.

Folieskilt

Folieskilt er veggskilt som er opplyst fra utsiden, og hvor ikke-gjennomsiktig folie monteres direkte på en eksisterende flate, f.eks. en glassvegg.

Folieskilt har alltid én side.

Folieskilt brukes når panelskilt av praktiske eller estetiske årsaker ikke virker riktig, f.eks. på glasspartier eller krumme flater. Tekst og andre tegn monteres unntaksvis utenpå bunnfolien.

Digitale løsninger for finn-frem skilting blir mer og mer aktuelle ved fleksible situasjoner i passasjerstrømmen. Spesielt når gater driftes som fleksigates (innland/utland) for å kunne styre ulike strømmer av passasjerer.

Grafisk utforming (terminologi, skrift, piler, piktogrammer) av digital finn-frem skilting følger denne skiltmanualen.

Fargene for digitale skjermløsninger skal i størst mulig grad tilpasses farger som er beskrevet under kapittel "Grafiske elementer, farger" på side 18.

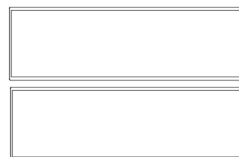
Eksempel på digital finn-frem skilting, ankomst T2, Bergen Lufthavn

Eksempel på digital finn-frem skilting, ankomst pir nord, Oslo Lufthavn

Eksempel plassering ved siden av hverandre

Eksempel plassering under hverandre

Design Digitale pyloner

Digitale pyloner ble utviklet på Oslo lufthavn ifm. T2-utbyggingsprosjekt i 2017.

Digitale løsninger skal gi både leietaker og Avinor mulighet til en fleksibel kommunikasjonsplattform for både kommersielle tilbud eller operativ informasjon.

Pylonene blir videreutviklet i andre generasjon som fremstår enda mer elegant og synlig i Avinor sine store flyplasser.

Innhold går fra kampanjer for Taxfree, Retail, Food & Beverage og Service til Merkevarerprofilering for Avinor.

Plasseringer av pyloner er fortrinnsvis i inngangsområder til Taxfree / Retail / Food & Beverage (parallelt med hovedgangene i publikumsområder).

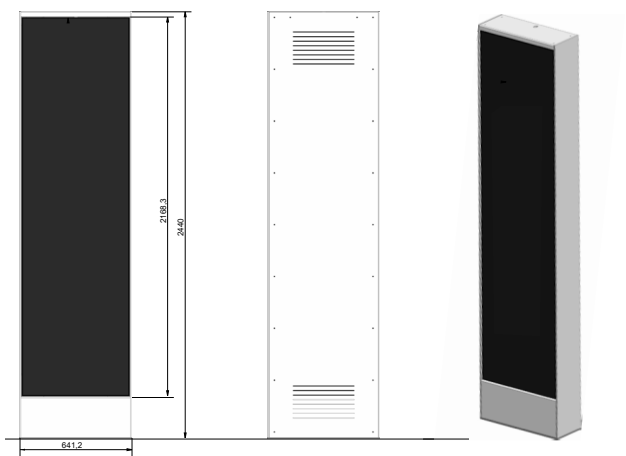
Pyloner kan også plasseres i terminalområder som er mindre oversiktlig for reisende og at hvis kommersielt tilbud ikke er nok synlig. Digitale pyloner ble utviklet på Oslo lufthavn ifm. T2-utbyggingsprosjekt i 2017.

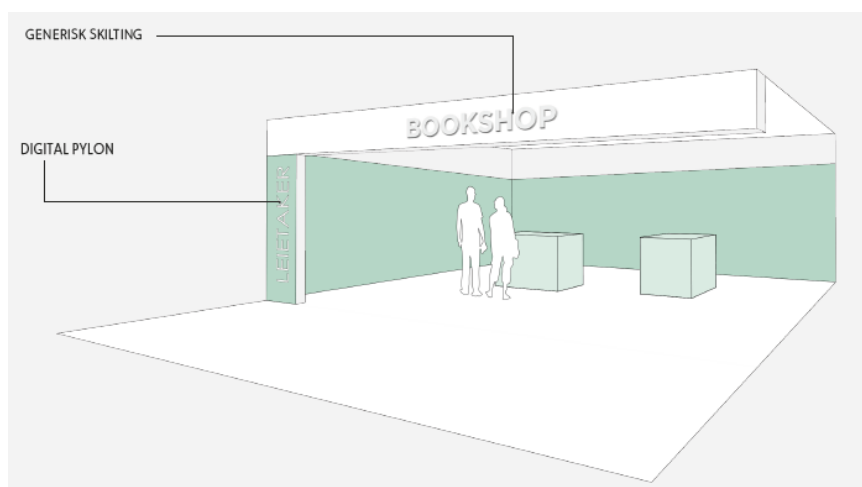
Digital pylon 1. generasjon, Oslo Lufthavn

Digital pylon 2. generasjon, Oslo Lufthavn

Skjemategning digitale pyloner 2. generasjon kilde: Norske Backer

Plassering av digitale pyloner i butikkinngang

Digitale pyloner

Dynamiske pyloner benyttes i inngangsområder til kommersielle konsepter (Tax Free, Retail / Food & Beverage, parallelt med hovedgangsoner i publikumsområder), rulletrapper, ved veikryss og ved grensekontroll.

Innhold av pyloner skal være følgende:

- Skiftende produktkampanjer og tilbud.
- Nyheter.
- Vise bredden av merkevarer som tilbys.
- Vise produkter i ulike priskategorier.
- I tillegg til felleskampanjer for lufthavnen og IRR (irregulære situasjoner).

Finn-frem skilting

Type: Dynamisk, digital skjerm

Hva: Wayfinding (finn-frem)

F.eks: Retningsskilt

Supplerende operativ info

Type: Dynamisk, digital skjerm

Hva: Informasjon

F.eks: Kommerisiell wayfinding, informasjonsskilt, tilbud

Avsender

Type: Dynamisk, digital skjerm

Hva: Logo

F.eks: Avinor

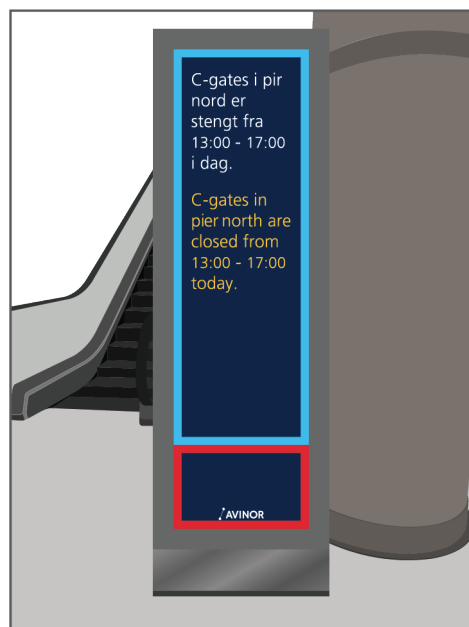
Format/layout

- Hovedbudskap - kort og presist (øverst).
- Produktbilde.
- Tydelig prisboble.
- Avsender/logo nederst, midtstilt.

- Bakgrunn: Bruk av miljøbilde eller bakgrunn med mørkere farge.
- Tydelig og godt lesbar font.

Digital pylon: Brukt til kommersiell wayfinding

Digital pylon: Brukt til operativ info

Design Digitale oversiktstavler (kommerseil wayfinding)

I de siste årene har de kommersielle og service tilbudene utviklet seg betydelig på Avinor sine lufthavner for å styrke passasjerens reiseopplevelser.

På hovedflyplassen OSL og de større lufthavnene (Bergen, Stavanger, Trondheim) fins det et godt og variert kommersielt tilbud fordelt i hele terminalen - både ved ankomst og avgang og også på land- og flyside.

For å kunne gi våre reisende en god oversikt over de kommersielle tilbudene våre, ble det utviklet oversiktskart for kommersiell wayfinding. Budskapet er delt opp i et oversiktskart av terminalen (statisk budskap) og en kommersiell flate som brukes både av Avinor for miljø- og stemningsillustrasjoner og som merkevareplattform i tillegg kan kommersielle aktører kjøre tilbuds- eller sesongkampanjer på skjermene (dynamisk budskap). Plasseringer er fortrinnsvis ved veikryss hvor passasjerer må ta en avgjørelse på veivalg. Ved krysset skal Avinor ved bruk av oversiktstavler informere om hvilket tilbud en reisende kan finne eller kan forvente.

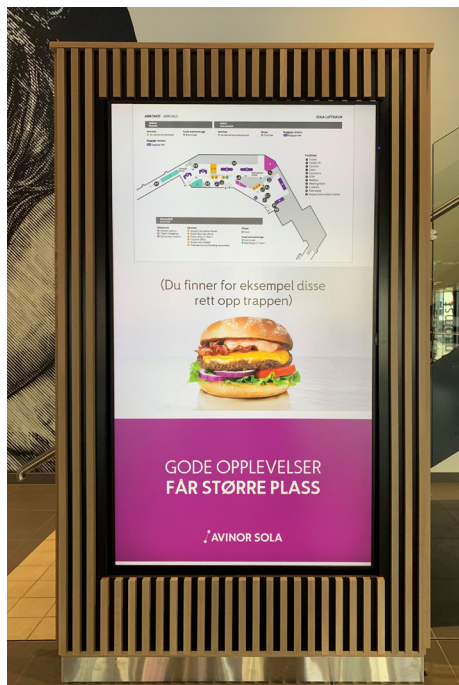
Hovedelementer for oversiktskartet er

- arealdisponeringsplan terminal
- fotavtrykk kommersielt tilbud
- SHOPS
- FOOD & BEVERAGE
- SERVICES
- markør: Her står du.

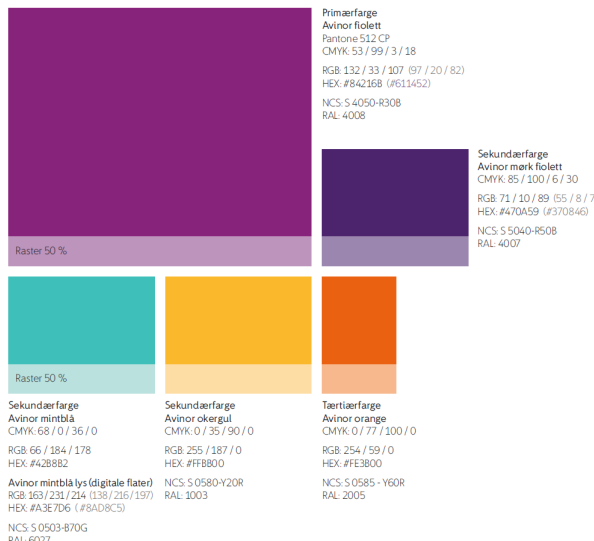
Fargene for kommersielle kategorier følger identitetsfarger i Avinor "Profilmanualen".

Digital oversiktstavle kommersielt tilbud fra Retail, F&B og service, Oslo Lufthavn

Kommerseil wayfinding, ankomst innland, Stavanger lufthavn, Sola

Identitetsfarger Avinor, Profilmanual

Design

Digitale oversiktstavler (kommersiell wayfinding)

Oversiktstavler

For å kunne gi våre reisende en god oversikt over det kommersielle tilbudet, er det utviklet oversiktskart for kommersiell wayfinding. Budskapet er delt opp i et oversiktskart av terminalen (statisk budskap) og en kommersiell flate som brukes både av Avinor for miljø- og stemningsillustrasjoner som merkevareplattform og kommersielle aktører for å kjøre tilbuds- eller sesongkampanjer på skjermen (dynamisk budskap).

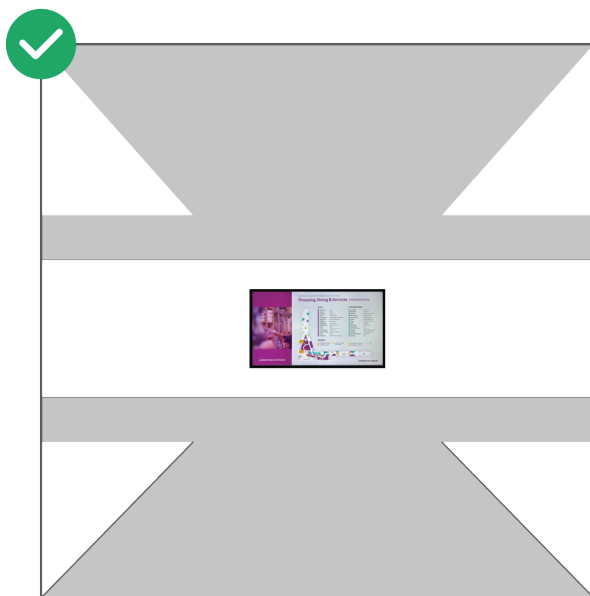
Eksempel layout oversiktstavle Oslo lufthavn

Oversiktskart

- Type: Digital skjerm
- Hva: Oversikt over kommersielle tilbud
- F.eks: Serveringssteder, butikker, tjenester

Supplerende operativ info

- Type: Dynamisk, digital
- Hva: Kommersiell
- F.eks: Merkevareplattform, tilbuds/sesongkampanjer

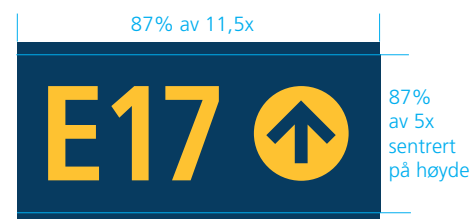
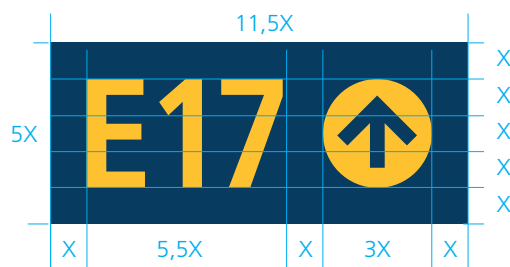
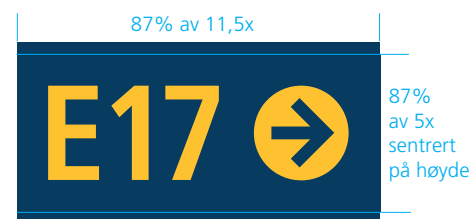
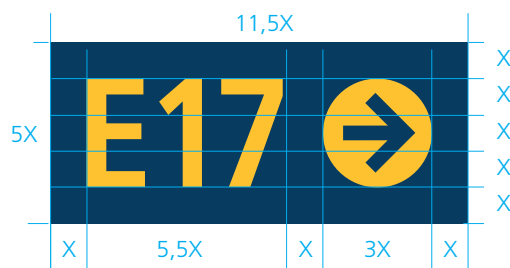
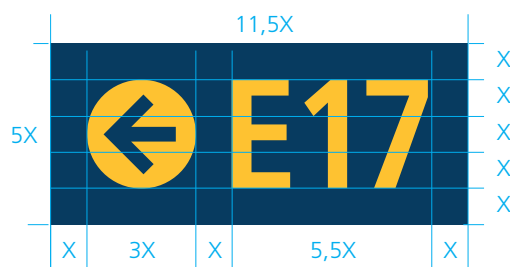
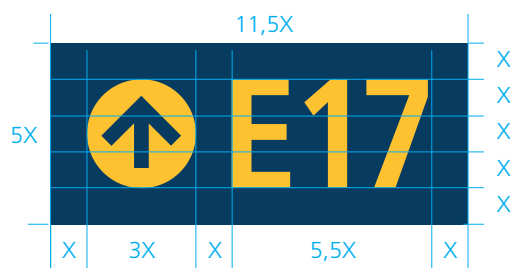
Eksempel plassering ved trafikknutepunkt

Eksempel layout oversiktstavle Stavanger lufthavn

Appendix Design Hybridskilt

Mal for retningskilt gate i T2-prosjektet på Oslo lufthavn. Når fysiske rammer ikke er tilpasset til prinsippene for skiltmanualen må skiltmanualen dessverre tilpasse seg de fysiske rammer (600mm x 300mm) ved fx reduksjon i størrelsen. Venstre kolonne viser skiltmanualens proporsjoner. Høyre kolonne viser skiltmanualens proporsjoner som er tilpasset de fysiske rammene med en reduksjon til 87% og sentret på høyden. Denne kolonnen anvendes. De forskjellige muligheter er vist.

På rulletrapper anvendes vist formulering til å regulere "ferdsel".

Label (høyde 50mm, sentret på høyden) monteres på rulletrappens skrå panel langs sidene.

Label påføres med passende mellomrom (f.eks. ca. 4-5m) og kun på venstre side i forhold til bevegelsesretning. Således at brukere av rulletrappen skal kun konsentrere seg om å lese et budskap på en siden - den siden som er relevant når passasjerer står stille.

På høyre side er det "tillatt" å stå og passasjerer skal derfor ikke bruke sin oppmerksomhet på å lese tekst.

Appendix
Design
Spesielle utgangsskilt

Eks 1

Her er det vist to måter å skille til utganger på når det benyttes ett nummer med etterfølgende bokstaver for å skille utgangene fra hverandre. Alle bokstaver bør angis når man gjør det første veivalget (se eks 1).

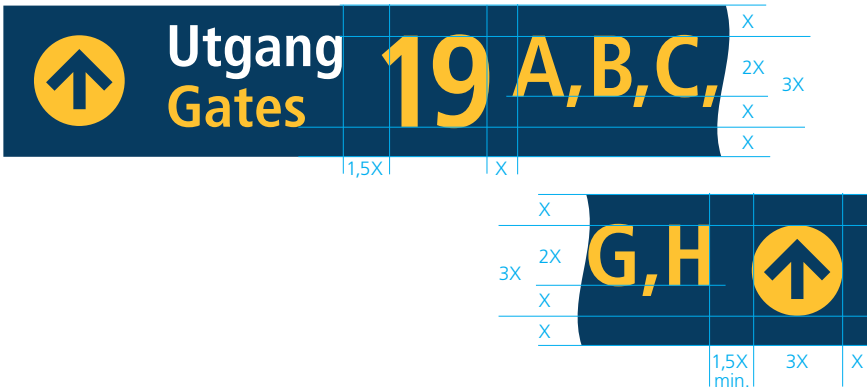
Eks 2

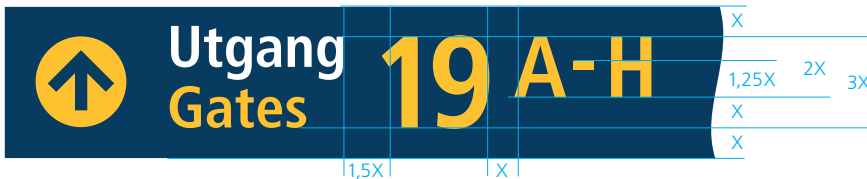
Eks 2 kan brukes som bekreftende skilt underveis til utgangene. Erfaring har vist at det er en fordel å nevne alle utgangene første gang

Disponering er vist på illustrasjonen til venstre.

Eks 1, disponering

Eks 2, disponering

Appendix Design Skilt med spesiell tilpasning

Bestemte skilt krever av praktiske grunner en spesiell typografisk justering.

Her er det illustrert to måter:

- til venstre:
Eksakt målgivelse for mellomrommets vannrette avstand med referanse til x-høyden.

- til høyre:
Her er stedende merket med den typografiske justering spesifisert.

Markerte mellomrom reduseres med typografisk mål på: **minus 110 em-space**

x **A** **B** **C**
35% x 37,5% x 45,5% x

D
48% x

max txt lengde

Skiltedesign
Informasjonsskilt
OSL Designhåndbok - Temahefte 3.1

Oslo Lufthavn AS / Avinor
© August 1998

Idé og basisdesign
Mollerup Designlab AS

Revidert november 2019 av
A. Bastian Andersen, Grafisk Design

Avinor bidrag:
Götz Kjølberg / Nicklas Pettersen
tekst og layout på sidene:
12-17, 57-59, 66-70

Avinor AS

 Ankomst / Bagasjehall
Arrivals / Baggage reclaim

 Utgang **A, B, C**
Gates

 Transfer innland
Domestic transfer

 Toalett
Toilets

